

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTURĂ,
LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X | :SIBIU 16 Ian. 1911: NRUL 2.

:REDACTOR: OCT. C. TĂSLĂUANU:

Sumarul:

Oct. C. Tăslăuanu	Cărți pentru popor.		mandi; Luceafărul, de B. Delavrancea.
I. Borcia	Sonete rusești (poezii).		
Al. Ciura	Mignon.		Dări de seamă:
Aurel Esca	Moș-Crăciun (poezie).	II. Chendi	Căsnicii, de Ionescu-Quintus; Nuvele, de Ion Dragoslav.
Y. Cioflec	Risipă (schită).		
Maria Cunțan	Cântece de iarnă (poezii).		
I. Borcia	Shakespeare: Iuliu Caesar.	I. C.	Zur Rekonstruktion des Urrumänischen, de Sextil Pușcariu.
	Cronică teatrală:		
G. Bogdan-Duică	Zile de sărbătoare, de Carlo Bertolazzi; Bestia, de G. Dia-	I. C.	Zur Frage der Urheimat der Rumänen, de Dr. Ilie Gherghel.
	Cronică: Cea mai națională tovărășie (Codru). Paul Heyse (Dr. H. P.-P.). Conferința literară din Oradea-mare (Al. C.). Traduceri bune din nemțește. † „Convorbiri critice”. Mecanica socială. Știri din Bucovina. Grigorescu. Poșta redacției. Aviz.		
Ilustrațiuni:	Grigorescu: Cioban italian; Fetița pădurarului (Fontainebleau).		

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 16 cor. Ed. de lux 24 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 12 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an 20 cor. Ed. de lux 30 cor.
6 luni 10 „ „ „ „ 15 „

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în nedreii postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai nou apărute:

Informații liter. și cultur. (1903–1910)
de Oct. C. Tăslăuanu. C 2.—.

Fabiola sau biserica din Catacombe
de Eminentza Sa cardinalul Wiseman,
traducere de Natalia Negru. C 2.50.

În munții Sinaei, Rucărului și Branului. Călăuză practică și descriptivă
a munților și localităților cuprinse
între ei, cu 25 reproduceri foto-
grafice și o hartă. C 4.—.

Ad astra! Astronomie populară în
icoane cu mai multe figuri și ilu-
strațiuni în text de I. Corbu. C 2.—.

Noțiuni de comptabilitate agricolă în-
tocmită după programa analitică a
școalelor de agricultură de George
D. Arghir. C 1.50.

Iack de Alphons Daudet, traducere
de H. Lecca, Nr. 634–639 din bi-
blioteca pentru toți. C 1.80.

Se află în depozit la librăria lui W. KRAFFT în Sibiu.

==== Catalog la cerere gratis și franco. ====

Orice reproducere oprită.

Cărți pentru popor.

Răspândirea culturii în popor e problema cea mai importantă și totodată cea mai grea a vremurilor în cari trăim, la care noi cărturarii trebuie să ne gândim în fiecare clipă a vieții noastre. Căci, până când nu vom avea o țărănime cultă, toate visurile ce ni le făurim despre viitorul poporului nostru vor rămâne... visuri. Neamul nostru numai atunci va putea ajunge să-și cârmuiască singur soarta în lume, când noi cărturarii ne vom apropia sincer de țărănime, când vom lucra desinteresat pentru trezirea ei la conștiință, când vom reuși să o prefacem într'o forță economică, intelectuală și morală stăpână pe destinele ei.

Nu vrem să zicem că până acum nu s'a făcut nimic pentru deșteptarea și întărirea țărânimii. Dimpotrivă, ne-am străduit din răspuțeri să ocrotim interesele poporului și să ne îngrijim de educația lui. Mai bine de jumătate de veac, pe lângă biserici am înființat școale populare aproape în toate comunele, cari școale până de curând au fost susținute în cea mai mare parte de țărani. Dar învățământul primar a înaintat greu și abia astăzi începe să aducă roade, când avem mai multe mii de țărani cari știu ceti și scrie și cari susțin mai multe foi populare.

Ne-am îngrijit de scăparea țărânimii din ghiarele uzurii, înființând institute de credit și economii, cari i-au înlesnit cumpărări de pământuri și i-au ușurat creditul în întreprinderile ce le-a făcut. În unele părți ne-am îngrijit chiar și de educația lui economică, prin ținerea de prelegeri populare și prin aranjarea expozițiilor economice. Și am mai

întrebuințat o mulțime de alte mijloace pentru a face din țărâניה noastră o țărâניה conștientă și puternică.

Și cu toate aceste vedem, cu adâncă durere, că dintre neamurile țerii, neamul nostru e aproape cel din urmă atât în privința culturală cât și în cea economică. Poporul nostru dela sate în cele mai multe părți trăește și astăzi acelaș traiu simplu și primitiv ca al strămoșilor de acum câteva veacuri.

Toți câți ne dăm seama de starea tristă, în care se sbuciumă o mare parte a țărânimii noastre, dacă durerile ei sunt într'adevăr și ale noastre, dacă credem că soarta ei hotărește soarta neamului nostru întreg, trebuie să căutăm a ne da seama cari sunt cauzele înapoierii în care se găsește, trebuie să ne dăm silința a cunoaște cât mai bine aceste cauze, ca să le putem înlătură cu mai mare ușurință.

Cauza principală a înapoierii, a stării triste, în care se găsește țărâניה noastră, e lipsa unei munci sistematice și stăruitoare pentru educația lui economică, intelectuală și morală. Toate străduințele noastre, pornite din cele mai bune intențiuni, au fost niște încercări răslețe și întâmplătoare, cari adeseori n'au fost determinate numai de interesele țărânimii. Să luăm de pildă școala. După părerea noastră școala populară n'a avut nici în trecut și nu are nici astăzi în vedere trebuințele practice de vieață ale țărânimii; ea nu se întemeiază pe principiile de vieață ale poporului dela țară; ea nu urmărește educația țărânimii ca țărâניה, ci e călăuzită de niște principii pedagogice cari au

scăpat și scapă din vedere scopul practic al educațiunii și instrucțiunii populare. De aceea nici nu există deosebire între planurile de învățământ pentru școalele primare dela orașe și pentru cele dela sate. Și noi socotim că asta e o greșală fundamentală. Școala primară dela sate ar trebui să fie cu totul alta ca cea dela orașe, fiindcă și condițiile de viață la orașe sunt cu totul altele ca la sate. Dacă învățământul teoretic de astăzi ar fi înlocuit cu unul practic, care ar pregăti pe băieții de țăran pentru viața de gospodari, credem că rezultatele școlii ar fi înzecit mai mulțumitoare, iar înaintarea țăranimii s'ar face dela sine, căci, în acest caz, școala ar fi o pregătire pentru viață, o parte întregitoare a ei. Insuș profesorul de pedagogie din Iena, Dr. W. Rein, spune că „băieții de țăran trebuie înzestrați numai cu acele cunoștințe și îndemnări, de cari are lipsă muncitorul pentru a fi un element util în munca mehanică și pentru a fi iscusit în creațiunea bunurilor“¹⁾. Dar aceste principii s'au urmat prea puțin și nici nu stă în puterea noastră să le aplicăm în planurile de învățământ, cari ni se impun de sus.

Dacă cercetăm mai deaproape organizația noastră economică de astăzi, vedem că nici aceasta nu are în vedere numai interesele țăranimii. Institutele de credit și de economii, cari s'au înființat în deceniile din urmă, au fost chemate la viață în primul rând de interesele capitaliste ale cărturării; ele au fost totatăta imitațiuni ale institutelor similare create de burghazia altor neamuri cu cari am venit în atingere la orașe. Dacă, în acelaș timp, ne-am fi îngrijit să înființăm și o rețea de cooperative la sate, cum au făcut, de pildă, Sașii, am fi dovedit că știm lucra sistematic pentru întărirea economică a țăranimii, am fi dovedit că înțelegem importanța ce o are poporul în organismul vieții noastre sociale și naționale. În vremea din urmă, din fericire s'a și început o propagandă întinsă pentru organizarea țăranimii prin tot felul de cooperative. Începuturile sunt timide și au să lupte cu multe greutăți, dintre cari pe cele mai multe le creăm noi înșine. Dar idea va răsbî

și va reformă întreagă viața noastră națională.

Tot cam așa am procedat noi cărturării decâteori a fost vorba să promovăm cultura poporului prin cărți, prin prelegeri etc. Foarte puține dintre aceste încercări au fost urmate cu stăruință și au căutat să fie practice și înțelese de popor. De aceea nici nu au avut rezultatele dorite.

„Asociațiunea“, dându-și seama de aceste lipsuri mari ale educației poporului nostru, dela 1 Ianuarie 1911, încearcă să facă un început serios pentru a străbate în masele largi ale țăranimii prin o „Bibliotecă populară“, scrisă în limba și pe înțelesul poporului. La apelul ce l-a lansat au răspuns mai multe mii de țărani, înscriindu-se membri ajutători ai „Asociațiunii“, cu taxa de 2 coroane pe an, în schimbul căreia vor primi zece broșuri și un calendar în fiecare an. „Asociațiunea“ va începe deci a răspândi sistematic cultura în popor, trimițând, an de an, în casele țăranilor zeci de broșuri folositoare.

Aceste broșuri vor fi scrise toate în limba și pe înțelesul poporului. În o parte dintre ele se vor publica chiar lucrări cunoscute poporului, ca Alexandria, Povestea lui Arghir și Elena, Pilduirile lui Isop, Viețile sfinților, Poezii populare etc. Pe lângă aceste, se vor alege din literatura cultă toate povestirile înțelese de dânsul și se vor publica diferite sfaturi economice, financiare, morale, se va întocmi și o carte de rugăciuni etc.

Broșurile vor fi îngrijite și din punct de vedere estetic, lucru care s'a scăpat până acum din vedere. Noi credem că simțul frumosului trebuie cultivat și în popor cu deosebită grijă, de aceea broșurile vor și avea o înfățișare frumoasă.

Prin „Bibliotecă populară a Asociațiunii“ credem că se rezolvă în parte și colportagiul de cărți, despre care s'a vorbit mult în anii din urmă, deoarece broșurile „Asociațiunii“ se răspândesc aproape în toate satele locuite de Românii din țara noastră. Și nădăjduim că țăranii se vor îndemna unii dela alții să se aboneze cât mai mulți la numita „Bibliotecă“, așa că în curs de 2—3 ani „Asocia-

¹⁾ Erziehungs- und Bildungsideale. Göttinger Arbeiterbibliothek. II. Band, 9. Heft.

țiunea“ va grupă în jurul ei mii de țărani, ca membri ajutători. Mai ales dacă toți cărturarii fruntași dela sate își vor ști face datoria, suntem siguri că numărul membrilor se va putea urcă la zeci de mii.

Îndemnăm deci și la acest loc pe toți cei cu dragoste pentru țărănime să lucreze din răputeri pentru răspândirea acestor cărți, cari sunt chemate să dea un nou avânt culturii noastre naționale.

Oct. C. Tăslăuanu.

Sonete rusești.

I.

Cum stau cu tine la povești, îmi pare
Că negrul vâl al vremii se destramă...
Ce-i vis, ce-i adevăr, nu-mi pot da seamă,
Ci-mi sun' a basm cuvântul: fată mare...

Văd o copilă cum se joacă, sare
Și-aleargă prin grădină pân' o chiamă
Stăruitor din casă glas de mamă,
Când se pogoară tainica 'nserare.

Dar cine stă acum cetind la masă,
Uitând de orice joc și ștregărie,
De par'c'a fost cât lumea serioasă?

Și iarăș joc și răs și veselie,
De 'ntinerește și bătrâna casă
De farmecul tău sfânt, copilărie!

II.

Ce tristă-i astăzi casa cea bătrână,
Și parc'ă-s plânse florile 'n grădină...
Privește, n'au și ele fața plină
De lacrimi ca 'ncercata lor stăpână?

De-acum el n'o să vă mai ia de mână,
Sărmani copii, cu voi în câmp să vină...
Durerea mamei cine o alină,
Când el se va întoarce în țărână?

La poarta casei un țăran își strânge
Încet pe dânsul țăndra 'ncăpătoare,
Se uită trist la geam în sus și plânge...

Pe cine-l plâng astfel de stropi când moare,
Aprins-a candelă ce nu se stânge,
Ci luminează 'n zile viitoare.

III.

E sărbătoare 'n țara... muscălească;
E ziua 'n care fû poporul mare,
El însuș domn de-acum peste popoare,
Să poată 'n voie să le asuprească.

Orașul e 'n veșmânt de sărbătoare...
Prin școli e ordin să-și împodobească
Băieți și fete pieptul, ca să crească
Supuși, de mici, puterii domnitoare.

Dar o copilă n'a voit s'anine
Pe pieptu-i a străinului cocardă,
Oricâte-ocări ar fi putut să-i spună...

Să știi c'atunci au prins mai vii lumine
Pe la morminte 'n candelă să ardă,
Și-a tresărit țărâna cea străbună!

I. Borcia.

Mignon.

I.

În sărbătorile Crăciunului poporenii avură o bucurie mare. Popa cel bătrân le vesti din ușa împărătească, cu glas înduioșat, că în ajunul Bobotezei nu va mai trimite crâsnicul și clopotarul prin locurile mărginașe, ci pe ficiorul său cel mai mare, care învăță în seminar rânduiala popiei.

Eră cât p'aci să-l înnece plânsul. Vrea să mai spună bătrânul, că peste un an doi lasă în seama feciorului să poarte slujba întregă, dar cum câțiva curatori începură a-și șterge ochii cu măneca țundrei, își drese glasul, tuși de câteva ori și spuse, de încheiere, „Tatăl nostru“, întovărășit de șopotul mulcom al creștinilor.

Poporenii se împrăștiară, luând anafură și sărutând mâna preotului. Și în ziua aceea înzăpezită vestea de bucurie se lăți prin toate cătunele. Oamenii se gândiau să pună în orânduială ograda, nevestele dereticău prin căsuțe, iar fetele mari se gândiau la firul de busuioc ce-l vor cere popii celui tânăr, că tot mai norocos aveă să fie ca acela al crâsnicului.

Gerul începuse a se ogoi în preajma umblatului cu crucea și ghețușurile se topiau încet-încet sub razele piezișe ale soarelui. Părintele cel bătrân porni mai târziu, dar tânărul plecă cu noaptea în cap, să poată răsbi pretutindeni. Crâsnicul îl ținea de poavești:

„Ne-o dat Dumnezeu drăguțul o zi minunată, de să-i cauți perechea. Gândești că acuma intrăm în primăvară! Și nu-i ghețuș, nu-i zăpadă, mai mare dragul! În alți ani, ferească Dumnezeu, intrai în zăpadă până în genunchi — și seara când să ne desculțăm forfotia apa în cisme, de o auziai de departe. Apoi lunecușuri ca acele! Chiar pe râpa asta am pășit acuma-s doi ani o pacoste. Eram cu cantorul cel bătrân. Zice el: ține, mă, căldărușa cu aghiasmă, că eu trebuie să mă sprijinesc în băț. Aveă, săracu, o măciucă mare cu un piron în vârful. Vârful crucea în buzunar și plecă înainte. Eu după el cu căldărușa, că mie nu-mi eră frică. Aveam

niște potcoave nouă cu niște cuie numai ca acele. Cum își pune piciorul pe ghețuș cantorul meu, numai ce îl văd că dă odată din mâni și se prăvăle pe spate. Dau să-l sprijinesc și mă rostogolesc și eu. Și așa ne-am dus de-a rotogolu până în vale. Ne ridicăm noi, ne pipăim că nu ne-am frânt vreo coastă și ne scuturăm de zăpadă, că ne intrase prin mâneci și pe după cap. Mai aveam o casă și isprăviam cu slujba. Cantorul se uită la mine cătrănit: „Cum să intrăm noi la creștinul ăla, când nu mai avem apă sfințită?“ Iau eu căldărușa și bag de seamă, că pe fund mai erau câțiva picuri. „Ia, punem și o leacă de apă din părau și vor mai fi câțiva picuri și pe mătăuz“. Și așa am făcut. Dar cantorul tot bombăniă pe drum și mă rugă să nu spun domnului părinte nimic, că ne dă drumul... Așa am umblat noi, domnișorule!“

Tânărul ascultă cu un zâmbet de fericire poveștile crâsnicului. Se simția așa de fericit în ziua aceea, așa de ușor, încât îi eră necaz, că nu întimpină greutăți mai mari. Oamenii îl așteptau de departe, deschideau larg porțița și ușa dela tindă. El intră în căsuțele scunde, unde mirosul de sărăcie eră copleșit de fumul de smirnă: oamenii asvârliau pe jăratice câteva bucăți, când îl vedeau că vine. O dragoste mare îl cuprinse pentru acești oameni săraci și necăjiți, cari sărutau cu atâta pietate crucea și dau apoi să-i sărute și mâna. El și-o retrăgea în pripă, dar crâsnicul îi spuse să le întindă și mâna spre sărutare, căci altfel oamenii își pot închipui, că se ține mândru. Treceă din casă în casă, scoborînd prin hârtoape și urcând coaste țepișe, fericit la gândul că dă acestor bieți oameni necăjiți un prilej de înălțare sufletească. Îi venia să lăcrimeze, când se gândia la viitoarea lui muncă de preot, la multele lucruri minunate, pe cari își închipuia că are să le înfăptuiască negreșit, în entuziasmul celor douăzeci și unul de ani! Căsuțele își deschideau ușile scunde, ca să-i arate sărăcia neagră și necazurile de multe soiuri: aici un bolnav ce zăcea de ani îndelungați, dincolo trei băieți sgriburând în cămășuțe lângă

vatră, bătrâni neputincioși, ce se văteau în așternuturi, cerându-și moartea... Se întrebă fără voie: cum pot trăi oamenii sub povara atâtor mizerii? — înșeninându-se iarăș când trecea prin o casă mai curățică, cu oameni veseli și îndestuliți.

Soarele eră în crucea amiezii, când crâsnicul îi arătă cea din urmă căsuță.

„Mai facem drumul până acolo, în vârful Măgurei, — și-am isprăvit! Acolo ne așteaptă și ceva de mâncare, apoi o luăm frumușel către casă. Cărnim repede în drumul de țară și ajungem cu ziuă“.

O adiere rece trăgea dinspre vârful Măgurei, brazii își scuturau, în o pulbere diamanțată, podoaba lor de zahăr.

Creștinul îi văzū de departe și le eși în cale.

„Pe aici, domnișorule, că am făcut pârție!“

Căsuța eră destul de curățică. O femeie îmbătrânită fără vreme stă ghemuită lângă vatră, în care ardeau vreascuri de brad în trosniri și scânteieri neîntrerupte; un copilăș ca de patru ani se acăța de fusta mame-si, în straie curate, cu un deget în gură. Privia la cei veniți cu un zâmbet, în care se amestecă și puțină teamă. De după cuptorul din tindă, unde vâlvătaia focului se luptă cu întunecul, apărū o fetișcană oacheșă, își potrivī cu gesturi grațioase năframa la tâmple, și-o dete puțin pe spate, și venī să sărute crucea. Aghiasma se revărsă în picuri de argint pe părul ei negru, frumos pieptănat, cu cărare. Prinse mâna tânărului, o sărută, rupând în aceeaș clipă pe nesimțite, un fir de busuioc, pe care îl ascunse în sân. Nimeri și un flăcăiandru cu înfățișare de tâmpit, — un zâmbet vag îi întindea gura până la urechi. Stăpânul casei lămurī:

„E un copil fără părinți. Șede aici la mine. Mai lucră câte ceva și îi dau de mâncare. E și cam năuc, nici n'aude cum se cade“.

Masa îi așteptă așternută.

Fetișcana intră, aducând pe un cârpător de lemn, bucatele. Eră îmbujorată la față și-și legase năframa la spate, ca nevestele. Tânărul mănă cu poftă; abia acum simțīa oboseala. Căldura îl moleșiă ca o haină blănută, — și ochii iscoditori ai fetișcanei îl ținutau locului, ca două săgeți de argint, muiate în otravă...

Sub tavanul scund și afumat, ființa ei radiă lumină, umplând de poezie cuprinsul acestei încăperi sărace. O privia cu coada ochiului, — și fetișcana înțelese atragerea lui, cu acel simț de o rară fineță, ce l-a sădit firea în toate femeile frumoase. Zâmbia într'una, scoțând la iveală șireagul alb al dinților și gropițele obrajilor.

Apoi, ca și când și-ar fi adus aminte de ceva, se ridică repede și trecū la năucul, ce stă lângă vatră, urmărind-o cu privirea nehotărîtă de idiot.

„Vai, Nicodime, d'apoi tu n'ai ce mănă, stăi că-ți aduc și ție“. Luă un blid de lut de pe perete, îl șterse și îl umplū apoi cu zeamă.

„Mănă și tu, Nicodime dragă, că îi fi ostentit!“

Eră în atenția ei pentru idiot un amestec de milă și de dragoste, — și tânărul o află și mai atrăgătoare în drăgălășia ei.

Se ridicară apoi și, mulțămīnd bătrânului, se pregătiră de plecare.

Fata eră în ogradă și grăbi să-i sărute mâna. Tânărul o întrebă în glumă:

„Și ce ai să faci, drăguțo, cu firul acela de busuioc?“

Ea se înroși, apoi spuse, plecându-și ochii:

„Îl pun, la noapte, sub pernă, și apoi visez cu cine mă mărit...“

Și alergă chicotind, mai aruncându-i o privire din ușa tinzii.

Crâsnicul eră mai vesel acum, cu gândul la cina bună ce-i așteptă în casa popii celui bătrân. Vorbea într'una, spuneă câte toate, dar tânărul nu-l mai auziă. O parte din sufletul lui rămăsese sub tavanul scund, în încăperea săracă, unde străluciau ochii de vrajă ai acestei arătări din basme. Nu o întrebasese nici măcar de nume, și în închipuirea lui înfierbântată cercă să-i deă un nume strălucit, să-i pună o diademă pe pletele-i negre. Mignon, — exclamă el ca trezit dintr'un vis. De bunăseamă ființa aceea gingașă nu putea să fie odrasla unor oameni năcăjiți și lipiți pământului! Se rătăcise, poate vreodată prin întinsa pădure de brazi, când eră micuță. Și tăietorul de lemne a întâlnit-o, i s'a făcut milă de ea și a luat-o cu sine. Și a crescut apoi în încăperea aceasta săracă, adunând găteje și gătind de mâncare celor doi oameni,

cari nu erau părinții ei... Sufletul păstră, desigur, toată nobleța obârșiei înalte și zâmbetul ei, atât de neobișnuit în acest cadru al sărăciei, părea că spune: „N'o să rămân multă vreme aici... Va veni un Făt-frumos, îmi va pune diadema pe frunte, mă va lua în brațe și mă va duce departe, departe...”

II.

După două zile tânărul se înapoiè la cursurile lui din seminar.

Petrecuse două nopți albe, cu ochii în tavan, și nu-și mai putea da seamă de lumea ce îl înconjoară. Vorbià într'aiurea, strâmtorat, și numai noaptea se simția la largul lui.

De cum închideà ochii, un zâmbet îi înșenină fața, și adormià... Își închipuia că adormise; în realitate se svârcolià în așternut și vedenia fetei oacheșe îi zâmbià amăgitoare sau ironică, conștie de frumuseța ei biruitoare.

Îi simția mânuța rece, cum îl mângăie pe frunte, în batjocură. O vedeà apoi îngrijindu-se de idiotul de pe vatră, aruncându-i, în aceeaș vreme, o privire ucigașă.

Se svârcolià în așternut, ca și când s'ar fi culcat pe un cuib de viespi.

Adormià abia când zorile scuturau perdelele, cu degetele lor violete...

În seminar, se mai înșenină puțin. Prietenii sosiau sgomotoși din toate părțile. Ici-colo vedeai pe câte unul mai gânditor. „E amozat“, spuneau colegii, cu un zâmbet plin de înțelesuri.

El își ascundeà taina cu dibăcie. Fățaria voe bună și erà chiar gălăgios în discuțiile cu tovarășii — dar totuș rămâneà adese cu ochii pierduți la geam, în lungile ceasuri de meditație. La cursuri, erà mai cu băgare de seamă. Privià țintă în ochii profesorului, cu hotărîrea să-l urmărească. Dar nu isbutià. Dela o vreme nu mai înțelegeà nimic... Cuvintele îi sunau monotone, ca un murmur îndepărtat, din care nu putea să deslușască nimic.

Și mai erà un tovarăș periculos al închipuirii lui aprinse. Dealurile își scosuseră de mult culmile de sub învâlișul zăpezii, un vânt primăvăratice treceà dealungul firii, o adiere ce-ți dă fiori, ridicându-te într'o altă lume. Își ziceà singur: Ce înseamnă această halu-

cinație? Ce rost are să mă tulbur pentru această față de rând, pe care n'o voi putea-o ridicà niciodată alături de mine?

Dar toate aceste gânduri cumiști i se risipeau ca suflata de o vijelie lăuntrică, în clipa când icoana ei îi apărea senină și fragedă, cu ispititorul zâmbet pe buze. Se gândià atunci: Ce are a face? E și ea făptura lui Dumnezeu! E mai frumoasă ca toate femeile ce am întâlnit! Voiu trimite-o la școală un an doi, pe urmă o iau de nevastă!

După patru luni de sbucium, sufletul lui se renăscuse, par'că. Nu se mai agitã gândindu-se la ea, nici se mai cugetà la imensa prăpastie ce-i desparte. A fost, desigur, o vedenie frumoasă, o clipă de înălțare sufletească, de uitare chiar — dar totul aveà să rămână neschimbat; fetița își va vedeà de treburile ei în căsuța săracă din vârful Măgurei, iar el își va vedeà de afacerile lui. Din focul de paie al acestei dragoste copilărești rămâne un pumn de cenușă caldă și vântul primăverii va spulberà-o ca pe-o jucărie...

III.

În vacanța Paștilor, când se apropià de casă simți o dulce înfiorare. Privià dealurile cunoscute, cu înduioșare, încercând să deslușască cocioaba din vârful Măgurei, în care trăià ființa iubită, fără să știe ceva de dragostea lui. Va revedea-o, de sărbători, în biserică; va încercà chiar să-i spună câteva cuvinte și ea îi va răspunde sfioasă, cu capul în pământ. Și fata notarășului cea mândră, care își oprià de o vreme privirile asupra lui, nu va putea crede niciodată că el îndrăgise o ființă atât de umilă. Cum ar strâmbà din buze, cum și-ar micșorà ochii verzui, spunând cu dispreț:

„Ce gust prostesc! Se vede că e din neam de țărani!“

În Sâmbăta Paștilor, plecă după prânz, într'o doară, la plimbare și se pomeni deasupra satului. Făcuse calea jumătate până la Măgură, fără să-și dea seama. Se opri întrebându-se: Încătrău? Ce vreau? Nu putea să intre în căsuța din vârful dealului, fără să se dea de gol. Erà o prostie! Pe urmă își dete seama: Ce are a face? Face o plimbare — și atât! Pe urmă intru, dacă tocmai e vorbă,

să cer un pahar cu apă — ce mai mare lucru! Poate o să mă mai astâmpăr văzându-o; poate o să mă cumințesc, nemai aflând-o așa frumoasă ca înainte!

Pădurea îl chemă amăgitoare, fremătând din cetini; tufele mărunte își întindeau ramurile înmugurite și sălciile din drum își aplecau, prietenoase, mâțișoarele. Viorele sfioase își ridicau cu modestie căpșorul, în mângâierea calduță a soarelui. Pășia tăcut, cu gândul aiurea, fără să-și dea seama de frumusețile firii ce încercau să-l momească.

Departe, la cotitura drumului, se vedea coperișul pleoștit al căsuței. Inima începuse să-i bată cu putere. De-acum nu mai avea nici o ezitare; trebuia să meargă acolo: trebuia să o vadă!

Își înteeți pasul, luând o înfățișare cât mai indiferentă.

Un câne începuse să hămăiască.

Omul ieși în ogradă și-l amuți cu câteva înjurături, apoi dând cu ochii de popa cel tânăr, își descoperi capul cu vădită părere de bine:

„Sărut mâna, domnișorule, te-a adus Dumnezeu iarăș pe la noi! Poftim în lăuntru“.

Tânărul se oprî strâmtorat:

„Am venit, moșule! Iacă, am ieșit la plimbare și m'am încălzit; să-mi dai un pahar cu apă.“

„Cum să nu, domnișorule, da' poftim în-lăuntru“.

El intră, încovoiindu-se sub ușa scundă și șeză apoi pe un scaun. Tinda eră goală; copilașul cel mititel dormia în păcel, acoperit cu țundra. Bău paharul până în fund, mulțumî bătrânului, apoi se ridică să plece.

Întrebă ca în treacăt:

„Cum o mai duceți cu lumea asta?“

— Rău, domnișorule! Bătrâna mi-a murit... fata încă pot zice că a murit... M'a făcut de rușine: a fugit cu năucul ce-l țineam slugă... Nu le mai știu urma“...

Tânărul se pomeni, la poala dealului, împletindu-se.

Ce rușine! Ce murdărie!

Capul îi țiuiă, ca după o lovitură de măciucă în moalele capului. Lacrimi îi curgeau din ochi și în aceeaș vreme, îi venia să râdă, să țipe cu hohote ca un smintit. Se simția vindecat dintr'odată de alucinațiile lui de copil naiv; eră, însă, o vindecare bruscă, o operație, cu prilejul căreia doctorul îi tăiasă și o parte din suflet: cea mai frumoasă.

Soarele scăpătase după muchea dealului; amurgul își întindea aripile uriașe de liliac. Pădurea contenise din freamăt și viorelele nu se mai zăriau în iarba tânără...

Pășia încet, cu capul în pământ, având impresia, că coboară scările de marmoră ale unui castel, care se năruie în urmă-i...

Al. Ciura.

Moș-Crăciun.

Azi pe Moș-Crăciun l-așteaptă
Cu colaci, la noi în sat,
Astăzi merg copiii cu steaua
Și ficiori la colindat.

Văd în vis căsuța noastră
Sub cireșul alb de nea,
Ici-colo, tremurătoare
Se ivește câte-o stea.

Dintr'un sat vecin, prin noapte
Trei copii răzbat cu greu,
Cel ce duce steaua 'n mână
Dintre-aceștia trei, sunt eu.

Chivere de crai, și săbii,
Numai ieri și le-au cioplit, —
Nu cred să fi fost mai mândri
Craii cei din Răsărit.

Osteniți la casa voastră
Când ajung mai suflă-abiă,
Cel cu steaua da să plângă
A 'nghețat, ținând de stea.

Tu-i strângi mânilor 'nghețate
Și cu el îți prinzi povești,
Iar cu gura ta frumoasă
Sufli să i le 'ncălzești.

Ce frumos știu să colinde!
Cât de mici sunt și drăguți!
Tu de multă bucurie
Bați în palme și-i săruți.

Nu te 'nduri să-i lași să plece
Pe un ger așa la drum,
.....
— De-ai ști cine-i crăișorul,
Care-l sărutași acum!

Aurel Esca.

Risipă.

— Schiță. —

Pe vremuri: când lumea eră alta și cinstea nu se cântăria cu dramul, când Dumnezeu potopiă livezile cu prune și în struguri cu mâna lui nevăzută strecură aiasmă parfumată și leagăn nădejzilor ofilite; când creștinul mai găsiă razim în inima aproapelui și încotro își întorciai ochii vedeai grămezi de vite lingând somnoroase bulgările de sare puse în crăcană; atunci, când eră mai mult răgaz în omenire, duminecile mai dulci, și desculții visau la pacea raiului, supuși: pe vremuri, în Ciupagea albă, răvășită pe măgură, aveă pământuri Eftimie.

Se săltase din sărăcime, din părinți cu teamă cum e tot omul când n'apucă să-și încurce cărările și nimic n'a isbutit să-l scoață din ale lui.

*

Pandalios da bun fusese Eftimie, „grecul“; prea se lăsă, vezi, pe logofăt, și prea-l pierdea de subț ochiul lui de stăpân prin care toate trebuie să se prefire, mai ales la o gospo-

dărie mărunțică astfel cum se brodisese să fie asta, unde fiecă bob se strânge cu migală, unde berechetul trăiește din sponciuri — iar dacă ai minte să chivernisești în șoproneață uscăturile aruncate primăvara pe mal de apele Drâmbovnicului umflate, ai cu ce amorți iarna gerurile tăioase, nu mai scoți paraua pe lemne; și-e mai mare dragul să privești la friptura rumenită pe vreascuri, de nu știi bine de vine dela o sărmană vatră de țară, ori dela un baș-poleitor din București.

Huzureala avu durată scurtă, că se vede omul e făcut să trăiască din amăgiri. Într'o bună zi și-a pus pe foc condicile cu datorii, și-a lăsat o clipă bocceaua pe prispă ca să-și prinză în două noduri batista dela gât... Cu increderea oarbă a pășitului purtat prin multe, pe lumină, că nu jecmănise pe nimeni ca să-i fie frică, și-a luat binișor potecuța spre Zimnicea... Nici satul nu l-a blăstămat, n'a cârtit în contra Domnului, limba nu și-a spurcat-o cu ocări, ba chiar pe Iuda de lo-

gofăt l-a îngăduit să-i ducă basmaua până o ieși din comună...

Cum se cade, bietul! La despărțire, își trece ciomagul dintr'o mână într'alta „să nu-i dea stânga că-i ursuzluc“, și, cu capul în piept, cam amenințând de un picior, s'a pierdut printre tufele lui Duman, cu o umbră care jucă înaintea lui, subțire, că se apropia toamna și soarele îl bătea dela spate.

Poate n'ar fi locul să spun că boldeica roșcată, cu părul creț, s'a ținut după stăpân până la han. Închizând din ochi și-a întins botul ascuțit. Cu nările, mișcându-le, mirosia vântul. Ce i s'o fi părut că și-a luat de seamă. A chemat-o plesnind din degete, s'a bătut pe pulpă... nu s'a urnit! A fost ca nici de

induișoarea asta a credinții nestrămutate să n'aibă parte.

Mai încolo, când l-a lăsat și piciorul cel teafăr, s'a ghemuit într'o codârlă de orzar. Ținându-se de cotoace, hârducat în toate părțile, a prins a piroti. Tot drumul i s'a arătat înainte o tarlă galbenă de rapiță înflorită, împânzită la soare, și din când în când, la câteun cap de răzor boldeica, dând din coadă, îl privia cu ochii ei sticloși, albaștrui...

Două mătuși, — tot femeile cu inima mai slabă, — vorbeau între ele, lângă o glugă de coceni:

„Zii așa, praful s'a ales de munculița „Grecului?“...

— Da, zău, se duse ca un nor pe baltă“...

V. Cioflec.

Cântece de iarnă.

Stelilor din înălțime
Ce clipiți așa de ger?
Taina nu v'o știe nime
Că e drum până la cer.

De-ar fi cerul mai la vale
Oamenii v'ar ispiti...
Cât de trudă cât de jale
Stelilor v'ați prăpădi.

Teiu din preajma casei mele,
Singuraticule teiu,
Pleacă ramurile grele
Și-mi dă partea din poleiu.

Teiu înalt de lângă cale
Peste noapte-ai înflorit,
Tinde ramurile tale
Spune-mi unde l-ai zărit?

E ger, dă-mi mâna, stai cu mine,
Am înghețat până la os,
Mi-e dor de ochii tăi, de tine,
Mi-e dor de visul meu frumos.

Pe cer luminile s'aprinde
Ne luminează — nouă,
Și-acum când brațele-mi întind
Începe-o vicață — nouă.

Vorbește-mi cum vorbeai odată
Cu al iubirii tale graiu,
E 'ntreagă firea mea 'nghețată
Și 'n inimă am flori de Maiu.

Topește ghiața să răsară
Câteva raze, și-i vedeă
Cum faci din iarnă primăvară
Și farmec din durerea mea.

Îți dau cununi de viorele
Îți dau păduri de trandafiri
În schimb să dai vieții mele
Beția unei fericiri.

E ger, la noi e cald și bine
Covoare moi ți-aștern pe jos
Mi-e dor de ochii tăi, de tine,
Mi-e dor de visul meu frumos.

Tu m'ai iubit cum zorile de zi
Iubesc amurgul zilelor senine,
Eu te iubesc cum floarea din câmpii
Iubește stratul umed care le ține.

Din ochii tăi mi-a luminat
Ca o lucire sfântă,
Câmpiile s'au desghețat
Cuprinde-mă și cântă.

Dar tu mă crezi mai bună de cum sunt!
Îmi pare vis iubirea ta duioasă,
Ah, în curând o mână nemiloasă
Smâcînd, va smulge floarea din pământ.

O lasă-mă să stau departe
De-a vieții sbuciumare grea
Căci din dorințele deșarte
Nici una nu-i dorința mea.

Dac'ar mai fi a mea vre-una
N'ar trece 'n lumea cea de chin,
S'ar duce cum plutește luna
Prin nor s'ajungă la senin.

Teiu cu ramurile cruce
Zăpădite până jos,
Viscolul să te usuce,
Teiule necredincios.

Când vor fi toate cu floare
Tu să nu poți înverzi,
Că mi-ai spus taina la soare
De mă ceartă zi de zi.

Maria Cunțan.

Shakespeare.

Iuliu Caesar.

Trad. din englezește de I. Borgia.

(Urmare.)

Scena II. Acelaș oraș. O piață publică.

Intră, în procesiune, cu muzică, *Caesar*; *Antoni*, pregătit pentru alergare¹⁾; *Calpurnia*, *Portia*, *Deciu*, *Cicero*, *Brutu*, *Cassiu* și *Casca*; urmași de o mulțime mare, printre aceasta un *proroc*.

Caesar. Calpurnia, —
Casca. Tăceți! Vorbește Caesar.
(Muzica încetează).

Caesar. Calpurnia, —
Calpurnia. Aicea, soțul meu.
Caesar. Te-așează drept în calea lui Antoniu
Când va începe a fugi. — Antoniu, —

Antoni. Caesar, stăpânul meu?
Caesar. În fug', Antoniu, nu uită s'atingi
Și pe Calpurnia; strămoșii spun:
Atinsă 'n alergarea asta sfântă,
Femeia stearpă scapă de blestem.

Antoni. Voiu ține minte. Dacă Caesar zice:
„Să faci aceasta“, s'a îndeplinit.

Caesar. Porniți; și nu uitați vr'un obicei.
(Muzică).

Prorocul. Caesar!
Caesar. Ha! Cine strigă?
Casca. Să 'ncete zgomotul: — tăceți din nou!
(Muzica încetează).

Caesar. Cine-i cel ce mă chiamă din mulțime?
Un glas străbătător imi strigă „Caesar“.
Vorbește; Caesar stă și te ascultă.

Prorocul. Păzește-te de Idele lui Marte.
Caesar. Ce om e-acela?

Brutu. Un proroc, îți spune
Să te păzești de Idele lui Marte.

Caesar. Aduceți-l în fața mea, să-l văd.

Cassiu. Ieși din mulțime; uită-te la Caesar.

Caesar. Ce-mi spui acum? Vorbește-mi înc'odată.

Prorocul. Păzește-te de Idele lui Marte.

Caesar. E-un visător; lăsați-l: — înainte.
(Sunet de trâmbiți. Ies toți, afară de Brutu și de Cassiu).

Cassiu. Nu mergi să vezi alaiul și serbarea?

Brutu. Eu nu.

Cassiu. Te rog să vii.

Brutu. Nu-mi place jocul: imi lipsește-o parte
Din firea cea vioaie-a lui Antoniu.
Dar n'aș voi să-ți stic plăcerea, Cassiu;
Te las deci.

Cassiu. Brutu, eu am luat de-o vreme seama:

Nu văd în ochii tăi prietenia
Și dragostea ce m'am deprins s'o văd:
Întâmpini prea respingător și aspru
Pe-un prieten care te iubește.

Brutu. Cassiu,
Nu te-amăgi: de-mi e 'norată fruntea,
Neliniștea din fața mea n'o 'ndrept
Decât asupra mea. Sunt chinuit,
De-o vreme, de simțiri protivnice,
De gânduri ce sunt numai pentru mine
Și, poate, 'ntunecă purtarea mea;
Dar n'aș vrea să-mi măhnesc prietenii —
Și, Cassiu, tu fii unul dintre ei, —
Nici să-mi mai tâlmăciți purtarea altfel
Decât că Brutu, biet, certat cu sine,
Mai uită să v'arate dragostea.

Cassiu. Atunci ți-am înțeles greșit măhnirea
Și pentru asta îngropai în mine
Gândiri de mare preț, înalte lucruri.
Răspunde-mi, Brutu, vezi tu fața ta?

Brutu. Nu Cassiu; ochiul nu se vede însuș,
Ci numai prin răsfrângere 'n oglindă.

Cassiu. Așa-i:
Și foarte mulți se plâng că n'ai, o Brutu,
O astfel de oglindă, să răsfrângă
Spre ochii tăi ascunsa-ți vrednicie,
Să-ți vezi icoana ta. Am auzit
Pe mulți fruntași ai Romei — doar lipsiă
Nemuritorul Caesar — cum vorbiau
De Brutu și, gemând sub jugul vremii,
Doriau ca Brutu să deschidă ochii.

Brutu. În ce ispite m'ai atrage Cassiu,
De vrei să cat în suflet într'adins
Ceva ce nu e 'n el?

Cassiu. Deaceea, scumpe Brutu, mă ascultă:
Fiindcă singur nu poți să te vezi
Ca 'ntr'o oglindă, eu, oglinda ta,
Cuviincios, o să-ți descoper tot
Ce nu știi încă despre tine însuși.
Și nu mă bănuî, iubite Brutu:
De-aș râde tuturor, de-aș fi deprins
A-mi da iubirea ieftin orișicui
Mă 'mbie cu a sa; de știi că eu
Îi lingușesc și-i strâng la piept pe oameni
Și 'n urmă îi defaim; sau dacă știi
Că mă 'nfrățesc la chef cu toată lumea,
Atuncea să mă crezi primejdios.

(Sunet de trâmbiți și chioțe).

Brutu. Ce 'nseamnă chiotul? Mă tem că ei
Aleg pe Caesar rege.

Cassiu. Da, te temi?
Atunci eu cred, că n'ai vrea să se 'ntâmple.

¹⁾ În ziua Lupercalelor, preoții, numiți „Luperci“, alergau, închini cu brăne tăiate din pielea țapilor jertfiți, prin oraș, lovind în popor cu niște curele. Aceste lovituri se credeau că au puterea să fructifice și să mântuie de păcate. Antoniu luă și el parte la alergare ca consul și ca un mare peste „Luperci Iulii“.

Brutu. Eu n'aş vrea, Cassiu; totuș îl iubesc. —
Dar pentru ce mă ții aici atâta?
Ce-ai vrea tu, spune, să-mi împărtășești?
De-i vorba despre binele obștesc,
Îmi pune cinste 'n fața unui ochiu
Și moarte 'n fața celuiilalt, și eu
Privesc nepăsător la amândouă;
Așa-mi ajute zeei cum la cinste
Eu țin mai mult decât mă tem de moarte.

Cassiu. Te știi că ești așa de vrednic, Brutu,
Întocmai cum cunosc și chipul tău,
Ei bine, cinste mi-e cuprinsul vorbei. —
Nu știu, cum tu și alții cugetați
Asupra astei vieți; cât pentru mine,
Tot una-i a nu fi sau a trăi
Temându-mă de unul ca și mine.
Noi ne-am născut, ca Caesar, oameni liberi;
Noi ne-am hrănit ca el; și amândoi
Putem răbdă ca dânsul gerul iernii:
Căci, mai de mult, pe-o aspră zi cu vifor,
Când Tibrul se bătea turbat cu țărnuț,
Îmi zise Caesar: „Cassiu, te 'ncumetri
Să sari cu mine 'n apa mâniaoasă,
Să 'noți până colò?” La vorba lui,
Cu hainele pe trup sărli în apă
Și îl chemai: și el îmi și urmă.
Urlă turbatul râu; noi îl loviam
Cu braț vânjos, svărlindu-l la o parte
Și 'mpotrivindu-ne cu piept viteaz:
Dar pân' a nu sosi la țintă, Caesar
Strigă: „Ajută-mi, Cassiu, mă cufund!”
Eu, cum Enea, marele strămoș,
A dus pe umeri din văpaia Troiei
Pe Anchise cel bătrân, așa scăpai din valuri
Pe obositul Caesar: și-acest om
E-acum un zeu; iar Cassiu un nemernic,
Și are să se plece-adânc când Caesar
Se 'ndur' abia să-i facă semn din cap.
În Spania, a fost bolnav de friguri,
Și, când îl scuturau, eu am văzut
Cum tremurâ: da, zeul tremurâ:
Fricoasa-i buză își schimbă culoarea;
Și-acelaș ochiu ce înspăimântă lumea,
Pierdú sclipirea-i: l-auzii gemând:
Și limba-i ce-a făcut pe toți Romanii
S'asculte și să-i scrie 'n cărți cuvântul,
Vai, cum strigă: „Dă-mi de băut, Titiniu”,
Ca un copil bolnav. O zei, mă mir,
Un om ca el, de-o fire-așa de slabă,
S'ajungă 'n fruntea lumii maiestoase,
Să ia cununa singur.

(Sunet de trâmbiți și chiote).

Brutu. Iarăș strigă,
Eu cred c'aceste chiote 'nsoțesc
Vreo nouă cinste ce i-au dat lui Caesar.

Cassiu. Da, vezi, el calcă peste 'ngusta lume
Ca un Colos; noi, oamenii cei mici,
Umblăm subt uriașele-i picioare,
Cătându-ne morminte fără cinste.

Tot omul e cândva stăpân pe soartă-i:
Nu 'n steaua noastră-i vina, dragă Brutu,
Ci în noi înșine, că suntem slabi,
Brutu și Caesar: ce-o fi 'n acel Caesar?
De ce să-i sune numele mai bine?
Le scrii, al tău e-asemeni de frumos;
Le spui, stă gurii tot așa de bine;
Le cântărești, și e la fel de greu;
Ori de-ai vrăji cu ele, Brutu chiamă
Așa de repede un duh, ca Caesar.
Deci, pe toți zeei, cu ce fel de hrană
Ni se nutrește Caesar, de-a crescut
Așa de mare? Veac, rușine ție!
Pierdut-ai, Romă, neamul de viteji!
Când a trecut un veac, dela potop,
Ce nu s'ar fi mândrit decât c'un om?
Cine-ar fi zis, pân' azi, vorbind de Roma,
Că zidu-i larg cuprinde-un singur om?
E încă Roma și-i destul de largă,
Și totuș nu-i decât un om într'ânsa.
O, tu și eu, noi știm dela părinți,
A fost un Brutu ce-ar fi suferit
Pe dracul veșnic ca stăpân al Romei
Atât de bucuros ca pe un rege.

Brutu. Că mă iubești, eu nu mă îndoesc;
La ce m'ai indemnă, cam bănuiesc:
Ce cuget eu despre aceste vremi,
Ți-oi spune mai târziu; acuma însă
N'aş vrea, te rog cu toată dragostea,
Să stăruiești mai mult. Tot ce mi-ai spus,
Voiu cumpăni; iar ce mai ai să-mi spui,
Voiu ascultă; și voiu câtă prilej
Să mai vorbim de-aceste lucruri mari.
Iar, pân' atunci, gândește-te mai bine,
Brutu mai bucuros ar fi plugar
Decât să se numească fiu al Romei
În starea grea la care-aceste timpuri
Ar vrea să ne supună.

Cassiu. Eu sunt vesel
Că slabele-mi cuvinte-au scăpărat
Aceste câteva scânteii din Brutu,
Brutu. Sfârșit e jocul, Caesar se întoarce.

Cassiu. Când trec, să-l tragi de mânecă pe Casca;
El o să-ți spună 'n felul său cel aspru
Ce s'a 'ntâmplat azi vrednic de știut.

(Intră din nou Caesar și alaiul său.)

Brutu. Voiu face-așa: — dar, ia privește, Cassiu,
Lui Caesar de mânie-i arde fruntea,
Și toți ceilalți par niște slugi certate:
Calpurnia-i albă; Cicero se uită
Cu ochi așa de vii și de aprinși
Cum l-am văzut la sfat în Capitol,
Când se prindea vr'un senator la sfadă.

O să ne spună Casca ce-i și cum.

Cassiu. Antoniu!

Caesar. Antoniu!

Antoniu. Caesar?

Caesar. Cătați să fie 'n juru-mi oameni grași,
Cu capul neted, și cari noaptea dorm:

Grigorescu: Cioban italian.

Grigorescu: Fetița pădurarului (Fontainebleau).

- Vezi, Cassiu are-un chip flămând și slab;
Prea-i gânditor: aceștia-s de temut.
- Antoniu.* De el n'ai teamă, Caesar, el nu-i rău;
E un Roman viteaz și credincios.
- Caesar.* De-ar fi mai gras! — dar nu mă tem de el:
Și totuș, dac'aș fi supus la teamă,
Nu știu un om de care m'aș feri
Ca de-acest Cassiu slab. Citește mult;
E-un ager privitor; pătrunde-adânc
În fapta omului: nu-i place jocul,
Ca ție-Antoniu; muzică n'ascultă:
Zâmbește rar; și-așa zâmbește, par'că
Și-ar bate joc de mîntea lui și-ar râde,
Că a putut ceva să-i fure-un zâmbeț.
Astfel de oameni pururea n'au pacē,
Văzând pe unul decăt ei mai mare;
Deaceea sunt așa primejdioși.
Îți spun ce-i de temut, iar nu de ce
M'aș teme eu, — căci eu sunt pururi Caesar.
Vino la dreapta-mi, căci urechea asta
E surdă, spune-mi ce crezi despre el.
- (Iese Caesar și tot alaiul său, afară de Casca.)
- Casca.* M'ai tras de mânecă; vrei să-mi vorbești?
Brutu. Da, Casca; spune-ne ce s'a 'ntâmplat,
De-i Caesar azi așa de incrunțat.
- Casca.* Cum, doar ați fost cu el, n'ați fost și voi?
Brutu. Atunci nu te-aș ruga să-mi spui ce-a fost.
- Casca.* Ei, i s'a îmbiat o coroană; și când i s'a
îmbiat, el a dat-o la o parte cu dosul mîinii sale, așa —
și atunci poporul a izbucnit într'un chiot.
- Brutu.* De ce-au strigat a doua oară?
Casca. Ei, tot pentru aceasta.
- Cassiu.* Dar pentru-ce-a fost chiotul din urmă?
Casca. Ei, tot pentru aceasta.
- Brutu.* I-au îmbiat coroana de trei ori?
Casca. Da, firește, și el a dat-o de trei ori la o
parte; și de fiecare dată mai incetșor; și, de căteori
o dedea la o parte, cinstiții mei vecini chiotiau.
- Cassiu.* Cine i-a îmbiat coroana?
Casca. Ei, Antoniu.
- Brutu.* Iubite Casca, spune cum a fost.
Casca. Ar fi tot una să mă spânzure sau să vă
spun cum a fost: a fost o adevărată nebunie nici n'am
luat seama. Am văzut pe Marcu Antoniu că-i îmbie
o coroană; — dar nu eră o coroană adevărată, eră
un fel de diademă — și, cum vă spuseiu, el o dete la
o parte întâia oară: dar, cu toate acestea, mi se pare
că i-ar fi plăcut s'o țină. Apoi i-o îmbiă din nou;
și el o dete iarăș la o parte: dar mi se pare că i-a
fost greu de tot să-și ia degetele de pe ea. Și apoi
i-o îmbiă a treia oară; el o dete a treia oară la o
parte: și de căteori o respingeă, mulțimea izbucniă
în chiote și bătea în pîlmile cele aspre și-și svârliă
în sus scufiile soioase și răspândiă atîta duhoare,
fiindcă Caesar respingeă coroana, încât aproape să-l
innăbușe pe Caesar; căci el leșină și căzû: iar cît
despre mine, eu nu cutezam să rîd, fiindcă îmi eră
teamă să-mi deschid gura în aerul cel rău.
- Cassiu.* Ce zici, te rog: cum, leșinat-a Caesar?
- Casca.* El a căzut în mijlocul pieții și făcea spume
la gură și eră fără graiu.
- Brutu.* Se poate; pătimește de ceas rău.
- Cassiu.* Aș, Caesar nu: dar eu și tu și Casca
Cel vrednic pătimim de ceasul rău.
- Casca.* Nu știu ce vrei să zici; dar atîta știu,
Caesar a căzut la pămînt. Dacă prostimea n'a bătut
în pîlmi și nu l-a fluierat, dupăcum le plăcea sau le
displăcea, întocmai cum fac cu jucătorii la teatru, —
să nu fiu om de omenie.
- Brutu.* Ce-a zis apoi când și-a venit în fire?
Casca. Ei vedeți, înainte de-a cădea, când văzû
că turma se bucură că n'a primit coroana, el își smulse
haina și le îmbiă gâtul ca să i-l taie: — să fi fost eu
om de vreo meserie, de nu l-aș fi luat de cuvînt, aș
vrea s'ajung în iad cu ticăloșii: — și așa căzû. Când
își veni în fire, spuse că, dacă ar fi făcut sau ar fi zis
ceva nepotrivit, el roagă pe domniile lor să creadă
că n'a fost decăt boala lui. Vreo trei sau patru femei
vîndute, unde steteam, strigară: „Ah, ce suflet bun!”
și-l iertară din toată inima: dar nu trebuie să le luăm
în seamă; dacă Caesar ar fi tăiat pe mamele lor, ele
n'ar fi făcut altfel.
- Brutu.* Pe urmă a plecat așa 'ncrunțat?
Casca. Da.
- Cassiu.* Nu zise Cicero nimic?
Casca. Da, el vorbiă grecește.
- Cassiu.* Și cu ce scop?
Casca. Ei bine, dacă vă mai spun și asta, nu
vreau să vă mai privesc în față: dar cei ce l-au înțeles,
își zămbiră unul altuia și clătinară din cap; dar, cît
pentru mine, a fost grecește. Aș putea să vă mai spun
și alte noutăți: lui Marul și Flaviu, pentrucă au smuls
cununi de pe statuile lui Caesar, li s'a astupat gura.
Rămâneți cu bine. Au mai fost încă multe nebunii, dacă
mi-aș putea aduce aminte de ele.
- Cassiu.* Vrei să cinezî la mine astăzi, Casca?
Casca. Nu, sunt chemat aiurea.
- Cassiu.* Vrei mîne să prânzești la mine?
Casca. Da, dacă sunt în vicață și cugetul tău e
statornic și prânzul tău face să-l mînânci.
- Cassiu.* Ei bine; o să te-aștept.
Casca. Da: rămâneți cu bine amîndoi.
- Brutu.* Ce bîdăran s'a mai făcut și-acesta!
Și-a fost un spirit viu în anii școalei.
- Cassiu.* Așa-i și-acum când e de 'ndeplinit
Vreo faptă vrednică sau îndrăzneafă,
Cu toate că s'arat' așa greoiu.
Bîdărânia, lângă bunu-i spirit,
E ca o ciorbă ce ne face poftă
Să-i mistuim mai cu plăcere vorba.
- Brutu.* Așa e 'ntr'adevăr. Acum te las:
Iar mîne, dacă vrei să mai vorbim,
Te voiu cătă acasă; sau, de-ți place,
Mă cată tu, și eu o să te-aștept.
- Cassiu.* Viu eu: — te mai gîndește, pîn' atunci.
(Brutu iese).
- Da, Brutu, tu ești vrednic; totuș vîd
Că cîntea ta de fier se poate-abate

Din drumul ei: deaceea e cu cale
 Ca sufletele-alese să se fie
 De cei de seama lor, întotdeauna;
 Căci cine n'ar putea fi amăgit?
 Nu-i plac lui Caesar; Brutu-i este drag:
 De-aș fi acum eu Brutu, dânsul Cassiu,
 Nu m'ar momi. Am să-i arunc la noapte
 Scrisori deosebite pe ferestre

Ca dela cetățeni deosebiți,
 Și toate amintind părerea mare
 Ce are Roma despre ei; ascunsă,
 Să se 'ntrevadă 'n ele printre șiruri
 Dorința de mărire a lui Caesar:
 Și-apoi, să fie Caesar cât de tare,
 Îl răsturnăm, ori mergem la pierzare.
 (lese).

Cronică teatrală.

— Zile de sărbătoare, de Carlo Bertolazzi; *Bestia*, de G. Diamandi; *Luceafărul*, de B. Delavrancea. —

București, 28. XII. 1910.

S'au mai dat — ca premiere — comedia „Zile de sărbătoare”, de Carlo Bertolazzi, în trei acte, „Bestia”, de G. Diamandi, în patru acte și „Luceafărul”, de B. Delavrancea, în cinci acte.

1. Bertolazzi ne invită la trei sărbători: una într'un pension de fete, alta în parcul unui bogotan și a treia în casa lui, mai intimă și cea mai morală.

„Morală? Dar la ce preferința aceasta? Este o prejudecată răsufată”. Nu cred. Morala este o parte din fenomene și din noi și deaceea când ne măsurăm cu ele, fără să prinzi de veste, își spune și ea cuvântul său.

Firește nici atât de afișată, de subliniată gros, ca în piesa lui Bertolazzi nu-mi place. Prea multă predică, prea mult zel strică, mai ales că de cealaltă parte, a artei, se găsește prea puțină virtuozitate. Ea se simte în caracterul milionarului bine prins cu pușina lui cultură, dar cu inima la loc și căruia inima-i arată instinctiv, exploziv, drumul cel drept. Soreanu a jucat acest rol cu obișnuita sa putere de creațiune plastică.

Acțiunea este aceasta: La un pension se dă o serbare, la care mama unei copile distinse nu vrea să asiste. Copila nu înțelege de ce mamă-sa nu vrea și nu știe cât se teme mamă-sa că „cine-știe-cine” o va recunoaște și va descoperi astfel că biala copilă are o mamă compromisă. Dar cineva tot a recunoscut-o în treacăt, a spus în gura mare și fetele cari mai adineaori discutau pe Zola și ilustrațiile golașe ale unui roman au aflat de ce pun pe copila ei la „carantină”. (Fetele acestea au fost pe scena noastră mai rele decât eră de nevoie și foarte nedibace). Convorbirea cu fratele unei colege bune o face și pe ea „suspectă”, deși este numai nobleță și curățenie în tot ce vorbesc. Din acest mediu copila va fugi, va trebui să fugă la mamă-sa, la care se gândește mult și din care face, în mintea sa, o sfântă.

Actul II: Copila-și găsește mama la o serbare în parcul iluminat al milionarului. Mama, amanta lui, este cumpănită; dar amicii și amicele sunt beți, senzuali, destrăbălați. Ivirea fetiței este întâia rază care sfârcică întunerecul în care se ascunde mama și iubitul ei. Acesta găsește repede fapta necesară: Din jurul unui suflet curat trebuie să dispară imediat toți necurații; toată societatea este isgonită cu un energic „la dracul cu voi, afară”.

Actul III: În casa „lor”. Mama va trebui să plece, să 'nceapă o vieță nouă, de muncă, cu ea, cu copila care-i cere imperios aceasta. Trecutul se răscolește, se condamnă și — se și iartă, fiindcă „pentru tine” le-am făcut toate, afirmă mama.

Iertarea aceasta este pentru autor scena 'n care se descoperă că trece foarte ușor peste conflicte grave, că nu poate săpă adânc în inimi; este aproape o inconsecvență în atitudinea copilei sau o lipsă de privire largă a minții ei, altfel, până aici, foarte alese.

Sfârșitul: milionarul ia de soție pe mama, a cărei copilă seamănă atât de mult cu copila lui cea moartă; parcă-i revine moarta, parcă amintirea ce-l mucește și-l fericește în acelaș timp face loc și copilei și mamei ei. Un nobil tânăr, celce-i vorbise la serbarea din pension, va lua pe copilă. Fericire.

Artă simplă; un sentiment frumos în actul III; altfel emoții ce se suportă ușor sau și lipsă de emoții; iar unele părți comice (profesorul de muzică al pensionului și servitorii prostuți felițând printr'un discurs pe stăpân de ziua lui) vrednice și de un teatru de bălcu.

✻

D-l G. Diamandi își apără „Bestia” contra oricui vitejește. Și fiind abonat la „Democrația română”, în care apar răspunsurile răboinicului, dar în adevăr generosului deputat și poet în proză socială, voiu ceti vrând-nevrând, și răspunsul la aceste observații. Îl rog să fie cruțător, dacă nici eu nu pot crede că „Bestia” este o „piesă” observată în toate amănuntele, dacă bănuiesc că are părți construite cu acea înclinare de critică crudă, anatomică din care socialismul și-a făcut totdeauna un merit, și de care aderenții lui nu pot să se lepede lesne.

Nu spun acestea pentru că orice artă, și arta dramatică în special, nu ar fi și construcție, dar construcția trebuie să fie atât de îndemânatică și motivată încât să pară natură desăvârșită.

Bun este actul întâiu: O mamă din timpurile vechi, intrupare a celui mai sănătos instinct familial, demnă, cu îngrijire de tot ce atinge vieța căsniciei, oprindu-se la distanță cu povețele ce-i curg apăsate și scurte din gura ce vorbește aproape biblic; și în fața ei fata ei, Nineta: conștiință tulburată de dorul de a fi personalitate, goliciune sufletească ce-și simte totuș cu enervare neajunsul, voință oarbă și chinuitoare; fondul

fiziologic din care răsar atitudinile ei nu se simte încă; dar psihologia ei este reală. Bărbatul ei, Grigore Corman, un altruist, care iubește tot ce-i om, ce-i lume pe lângă el și departe de el, și pe ea, cu toate defectele ei, cu toată surprinderea ce-i pricinuește felul ei nebănuit.

Pionii sunt bine așezați, șahul se joacă consecvent: Mama ofensată se retrage repede, Corman rămâne același și suferă, iar Nineta oscilează spre personalitatea, la care poate ajunge: Iată, înțeleg ca ea să caute un ministru sau un viitor ministru, cu care să se ridice unde Corman nu vrea să ajungă; înțeleg ca acest ministru să fie și un amic al bărbatului; înțeleg ca în răzbunările ei să se opună dela un moment oricărei înălțări a bărbatului său, acestea fiind rezervate de-acel înainte amantului, soțului nou; dar scena în care ea-i spune lui Corman fără să roșască deloc că s'a „operat“, ca să nu mai poată face copii, pentruca așa să se „desrobească“ de sclăvia bărbatului, au simțit-o ca o brutalitate inutilă, după care nu mi-a mai păsat de ce va urmă.

Drama este a omului normal; mai rar și a celui anormal; și dacă este și a acestuia, în ce măsură? Acesta este chestia!

D-l G. Diamandi a crezut într'adevăr că, după ce-a aruncat în fantazia ascultătorului tabloul acelei operații acesta va mai vedea numai pe Nineta frumoasă și păcătuind, ori și mese de marmoră, cuțite, mâni de doctori care scormonesc într'un corp tânăr etc.? Să ne fi lăsat să bănuim așa ceva; să ne-o spuie atât de crud nu aveă nici un motiv: toată poezia se împotrivește anatomiei scopișilor. D-l G. Diamandi a avut prea mult zel.

Vreți, firește, să știți și sfârșitul: Nineta va duce o vieață de desfrâu la București, unde „sunt bani“, căci operația aceea nu operează și setea de plăcere.

Dar se poate ca „Bestia“ să fie un document tipic (atunci, indreptățit) al vremii. Nu știu. Nu cunosc bine lumea din care autorul și-a ales caracterele piesei și trebuie să zic: „De, mai știi, o fi și așa pe-acolo, pe unde noi n'am fost...“

⊗

„Luceafărul“, drama d-lui Barbu Delavrancea, desminte vorba nemțească că trei sunt toate lucrurile bune. În cazul de față al treilea, deși este încă „Luceafăr“, a rămas în urma „Apusului de soare“ și „Viforului“.

Petru Rareș vine din pribegie și bate în porțile castelului din Suceava. Mogârdiciu, bețivul bufon al lui Ștefăniță-Vodă stă de strajă și-l oprește în loc. Alarma adună toate străjile mirate, șovăitoare să-l primească ori nu. Nici vorbă de crezare. Vin boierii, cu logofătul Baloș în frunte. Rareș le cetește din cartea de rugăciuni ce-a iscălit chiar domnul Ștefan: că el este fiul lui; nu-l cred, căci un fel e scrisul și altfel iscălitura; se ivesc bănueli. Greutățile acestea desvoaltă simpatic actul tăiat în scene clare și grupat — grupa crescând — admirabil. Prea frumos este că o femeie, Oana, sora lui, care-l uitase, îl recunoaște după ce Petru îi spune clipele morții lui Ștefan, când el și ea îngenunchiau

lângă sfântul lor tată. Este literatură, este ghici-ghicitoare că Petru povestește în persoana a treia; dar este și puțină răceală. Deadreptul vorbind, căldura vorbii putea să lămurească mai repede, mai fierbinte. Dar nu-i nimic; nimic nu-i nemulțămitor. Este farmec și în alegoria povestii, este Orient în ea.

Interesul este mult mai scăzut în actul al doilea. Actul acesta este o concluzie, o constatare de rezultate dintr'o situație ale cărei puteri nu le-am văzut lucrând și prefăcând lumea. Elementul dramatic a scăzut. În schimb, o floare romantică, o Käthchen ca în Kleist, cade la pieptul Voevodului, copilărește, iubindu-i gloria și pe el, fără nădejde: este blonda Genunea, care-l va urmă pretutindeni până când porunca lui Vodă îi va porunci să se întoarcă acasă, din munți, din drumul cătră Ciceu (tocmai în actul V).

Actul al III-lea se petrece pe câmpul de luptă cu Polonii: O luptă medievală, din care nu se vede nimic căci lupta este răspândită pe dealuri, prin văi, prin păduri. Dar istețimea face actul. Genunea lui Baloș și Vodă și Corbea sunt pe scenă ecurile mersului luptei. Ei vin, se duc, revin, vii sau răniți de moarte ca Corbea. Genunea nu pricepuse bine că Corbea o iubește, el nu îndrăznise să-i spună și 'n oțărîrea modestiei și 'n copleşirea patimei, Corbea se aruncă în dușmani tocmai unde trebuia să-i rupă cineva, pentru ca Vodă să invingă; murind capul lui se odihnește o clipită în palmele blondei fete, care nu știuse. Acest al doilea act de lupte și de învingeri (al treilea al piesei), se sfârșește cu un fior: Vin Turcii, acum! Să vie, strigă Vodă. Acum el s'ar crede în stare să 'nvingă o lume, nu numai pe Turci.

Actul al patrulea este al peripeției. Boierii sunt oboșiți, dușmanii sunt mulți și pârălabul Mihu, om lipsit de respect și grosolan — actorul Achille îl joacă și mai și! — vorbește limpede. O mânie, o mutilare e tot ce poate săvârși Vodă acum. Căderea este evidentă.

Dar de ce nu cade scurt, aici, acum, c'un moment de mânie care amenință, care deschide o perspectivă de revenire?

De ce încă acel act al cincilea, în care Rareș doarme în munți, se odihnește, se vază, bea apă, se teme și dă unor pescari o pungă de bani, ca să-l treacă în Ardeal, la Ciceu? Actul a părut o diluare care s'a și simțit bine în sală. Actul e și în afară de acțiune, e un adaus mai mult epic decât mișcat dramatic.

Epicism este, ce-i drept, și în actele premergătoare; și dimpotrivă elementele dramatice sunt puține și nici puținul nu se leagă prin nici un conflict central, cât de mic.

Rămâne însă frumusețea literară, cu toate că și ea scade sub cele două drame anterioare. Acolo scăpără un spirit care nu s'a pripășit și în „Luceafărul“ acolo funcționează o fantazie care uimiă adeseori. „Luceafărul“ se oprește depărțitor de înălțimile proprii operei lui Delavrancea, de ceea ce trebuie să ne pară și mai rău decât de lipsa nervului dramatic.

G. Bogdan-Duică.

Dări de seamă.

Ionescu-Quintus, *Căsnicii*. Roman dialogat. București 1910. Editura autorului. 1 vol. 8° 220 p. Lei 3.—

Observ un fenomen caracteristic în viața literară mai nouă. În timpul din urmă cer cuvântul tot mai mulți scriitori, sau amatori, cari fac parte dintr'un mediu social mai rafinat și cunosc mai cu deamănuntul sufletul și deprinderile așa numitului strat suprapus. Începe cu dinadinsul a se ridica un colț de perdea de pe viață, care nu trăia încă în literatură. Figuri variate, sau cel puțin figuri schițate din societatea modernă a clasei stăpânitoare, bărbați și femei în culorile cele mai realiste, conflicte și pasiuni pe o scară întinsă; stări sufletești dela idealismul cel mai pur până la cea mai vulgară banalitate, toate apar într'un amestec, nelipsit de interes. Mai ales femeia! Femeia clasei noastre culte a ajuns un adevărat mediu de încercare, sau un bun obiect de disecție: e ispitită, e urmărită, dacă nu chiar boicotată, până în cele mai mici intimități ale căsniciei. Este aceasta, evident, o influență a romanelor și pieselor franceze, unde femeia modernă e studiată în toate fibrele ei. Numai cât între literatura de pe malurile Senei și aceea de pe malurile Dâmboviței este o colosală deosebire: colo subiectele sunt tratate cu o rară rafinerie de stil și de spirit, de dragul căreia se iartă multe, pe când aici la noi cu lipsă totală de artă și cu mâni neindemnatice, ceea ce nu se poate ierta.

După „Bestia“ domnului deputat Diamandi, piesa în care autorul a țântuit la stâlpul infamiei o femeie din aristocrația de astăzi, iată-l acum pe alt deputat, pe d-l Ionescu-Quintus, introducându-ne, aproape cu aceleași mijloace rudimentare, în viața elitei române. Ridicând o perdea după cealaltă, ne lasă să privim o serie de scene, de figuri și moravuri, ne denunță taine din culise și ne zugrăvește mentalitatea acestui mediu, cu o sinceritate aproape brutală.

Ceeace putem observa mai întâiu în această scriere este lipsa de calități literare. D-l Quintus, după cât știm, a debutat cu un volumaș de epigrame și un caet de versuri umoristice, cari până acum nu i-au creat renumele de scriitor spiritual. Și defectele d-sale de formă, stilul cel sec și lipsit de culoare, fraza de o convenționalitate birocratică, cari îl împiedecă în mod evident de a reproduce stări sufletești mai subtile, dovedesc, mai ales în volumul acesta de proză, că d-l Quintus nu este un scriitor format.

Opera de față, cu toată asigurarea autorului, nu este un roman, căci romanul presupune o unitate de povestire și o încheiere, fără salturi, a subiectului construit. Ceeace ni se dă, însă, aici, este mai mult o serie de fragmente dialogate cu retorism, din cari poezia și arta lipsesc cu desăvârșire și cari servesc autorului mai mult de prilej, pentru a-și așterne, în forma unor convorbiri, niște reflexiuni aproape vulgare pentru cetitorii de astăzi: asupra amorului, a căsătoriei și a fericirii sau nefericirii în căsnicie,

sau cu alte cuvinte asupra unor probleme de cele mai obișnuite în viața zilnică dela oraș.

Recunoaștem bucuros că în aceste convorbiri autorul știe să rămână câteodată inteligent avocat și pledează bine și pentru unii și pentru alții, dar în sfârșit problema este așa de răsbătută și așa de puține sunt momentele nouă asupra acestei filozofii sociale moderne, căreia d-l Quintus se consacră!

E bună sau nu e bună căsătoria? Aceasta este subiectul d-lui Quintus. Și ca să-și poată da un răspuns, el face ca Radu să se cunune cu Adina, — ștregar cel dintăiu, o sfântă cea de-a două. Și după doi ani de iubire în căsnicie, viața lor se resumă în certuri și împăcări. Atmosfera din casă străbătută de o dulce plictiseală: ea moare de dorul lui și el se aruncă în brațele vieții destrăbălate. Și aici intervine numai decât morala cazului: „Netăgăduit, că acela oare a născocit căsătoria n'a brodit-o, căci, mai întâiu prin firea sa bărbatul este poligam și femeia poliandru...“ După aceste drasticități, știm la ce să ne așteptăm. Adina, ca și bestia d-lui Diamandi, nemai voind să fie „plodoasă“ și văzându-se neglijată de bărbat, își dă seama de corpul ei frumos, își aduce aminte că viața e făcută s'o trăim și se aruncă în brațele celui dintăiu amant, ce i-a ieșit în cale. Și autorul se grăbește numai decât să facă și morala acestui caz, devenit cu tradare, și-și lasă eroul să ne declame următoarele: „Femeile! Femeile? Tot ce s'a vorbit și s'a scris mai rău în privința lor, nu-mi ajunge ca să exprim ceea ce gândesc despre ele, în clipele acestea. Ele au dărimat tot în mine, lăsând numai ruini. Și când mă gândesc că toată viața mi-am pierdut-o numai cu ele! Vream să am cât mai multe. Ce prostie! Nu sunt toate la fel? Sufletele lor sunt aceleași, doar corpurile le sunt deosebite...“

Iar argumentările continuă. Căsătoria se desface. Adina, măritată după altul, se convertește și ea la filozofia că „bărbații sunt ca pepenii: Trebuie să încerci câte șapte-opt, până să dai de unul bun“. Pornește un războiu destructiv în potriua ideii de căsnicie. Bărbații fac chefuri la „Flora“ cu femeile ușoare, iar soțiile lor pornesc în goană furioasă după concubini. Și toată starea asta de desfrâu, de viață destrăbălată, cu o vastă orientare în obișnuințele din lumea demimondului bucureștean, îi servește d-lui Quintus la intruparea următoarei încheieri anodine:

„Am ajuns la convingerea că nici o căsătorie nu poate să dureze. Absolut nici una... Niciodată o femeie nu aparține bărbatului cu totul. Ți-a dat corpul, dar gândirea a rămas a ei. Te arunci asupra ei, o săruți, o îmbrățișezi, dar nu poți să știi ce gândește ea în clipele acelea. Și apoi o femeie nu poate să placă numai unui bărbat. După cât te-a impresionat pe tine, tot astfel a mișcat și pe altul. Pentru ce acest egoism sălbatic, ca tu singur să guști din farmecul, pe care îl împrăștie acea femeie și pe ceilalți

să-i oprești. Căsătoria, dragul meu, trebuie desființată, fiindcă nu se potrivește nici cu firea oamenilor, nici cu moravurile, nici cu nevoile lor. Să se pună în locul ei uniunea liberă!..“

Ideile aceste sunt, firește, ale d-lui Quintus și nu e nevoie să ne identificăm și noi cu ele. Nouă ni se pare, dimpotrivă, că toate reflexiunile aceste, prin însuș conflictul psihologic atât de șubred al acțiunii romanului, nu sunt motivate. Dacă autorul nu ținea să pozeze, atât de vizibil, ca anti-burghez și ca teoretician al concepțiilor căsniciei libere, putea să dea povestirii sale o altă întorsătură, să înlădieze de pildă unul din cele două caractere principale și să ajungă tocmai la o morală contrară, la principiul — ce e drept atât de puțin romantic — al unirei în căsnicie!

Dar ceea ce ne interesează, după citirea acestei cărți, sunt numai două lucruri esențiale. Constatăm la fiecare pagină că tonul, în care autorul își desfășură teoriile sale, e lipsit de orice finețe și de orice profunzime și se mărginește la nivelul unor banalități curente. Pe de altă parte, însă, ne pare rău, că dintr'o lume cu deprinderi și convingeri atât de interesante, dintr'un subiect cu un fond sufletesc atât de complicat, d-l Quintus, tot din lipsa de talent literar, n'a putut să infiripeze o operă artistică încheată.

✱

Ion Dragoslav, *Nuvel*. București, 1910. Tipografia „Gutenberg“. 198 pag. Prețul: 2 Lei.

Prin exagerările încăpăținate ale unui critic-patron, d-l Ion Dragoslav a fost pus până acum într'o lumină greșită. Eternele asemănări ale acestui critic așezau pe tânărul scriitor de povestiri când alături de Caragiale, când alături de Ion Creangă (cu care de altfel nu are altceva comun decât numele de botéz!), când deasupra amândurora. Iar belșugul de ditirambe și de atribuții, ca „genial“, „aproape genial“, „capod'operă“, „aproape-capod'operă“ și alte manopere de aceste înălțătoare, cu cari faimosul nostru critic își gratifică favoriții, au făcut ca altă lume mai echilibrată să se instrăineze de acest Prăslea al prozei mai nouă și au îndemnat pe criticii altor reviste să-l nesocotească cu totul, sau să-l ocărască cu indignare, cum a făcut d-na Evan în prețioasele pagini critice dela revista din Iași.

Credința mea, însă, este, că cu d-l Dragoslav nu trebuie să fim așa de grozavi, nici în bine, nici în rău. Căci dacă acest autor este prea modest pentruca să cuceriască terenuri mai largi în opinia publică, el este totuș prea interesant decât să fugim de dânsul, sau să-l cocoloșim într'o notiță trecătoare. E interesant, zic, și ca făptură și ca scriitor. Când îl vezi cu fața lui de o bălaie bătrânețe prematură, încrețită ca o pară uscată în cuptor; când îl zărești, așa plouat și sfios pe la vreo ușă de cafenea, sau prin vreo sală de bibliotecă, ființa lui stranie te surprinde, ca a cocoșatului din poveste. Dar când te privește cu ochii lui cei pistriuiți de pete galbene și de o lumină spe-rioasă; când îți râde el în față, cu răgușala aceea de

om trudit și începe să-ți vorbească, vezi numai decât, că știe multe, că poartă cu sine fapte și amănunte cu grămada, pe cari le știe rândul cu limpezime și le poate însoți de câteo glumă nimerită și de câteo observație plină de înțelepciune primitivă.

Este un aer bătrânesc în ceea ce d-l Dragoslav ne scrie în acest volum. Vorba d-sale e cam strânsă, cam fără culoare și stăruitoare în lucruri de amănunt. Verva tinerească și elanul lipsesc. Gluma blajină este aceea a țăranului moșneag și cuminte, deprins a spune și obscenități, într'o formă mai inofensivă. Subiectele sunt cam insignifiante, căci sunt scoase dintr'un mediu de oameni mărunți și bețivi, din cari numai cei mai buni artiști pot să creeze suflute, iar diletanții numai oameni de o zi, cu patimi mărunte și așezați cel mult în cadre bine zugrăvite. Tot ce e mai bun în volumul d-lui Dragoslav sunt desigur interioarele de case sărace, de înfundături de străzi bucureștene, în cari se lăfăește mizeria neagră a cărciumelor de noapte. Un fel de bohemie de suburbu se desprinde din toate amintirile aceste povestite.

În „Stafia“, bucata cea mai bine susținută, autorul ne duce în atmosfera comediilor lui Caragiale și se folosește de absolut toată maniera acestuia, de tipurile lui, de glumele lui, de frânturile lui de limbă stălcită, pentru a produce impresia ridicolului, povestind un epizod cu o scenă de tradare, după sistemul desnodat al „Scrisoarei pierdute“. Dragostea vinovată dintre comisarul de poliție don Papurică și vecina sa coana Zoia, soția băcanului nea Costică, amintește evident subiectele lui Caragiale cu glumele cele ieftine și cu partea lor burlescă, dar are și o parte originală în crearea simpatică a unei fantome sugestive și în minunata fixare a unui prototip de sergent de stradă „ale cărui bocănituri repezi sunară în noapte, par'c'ar fi mers cineva într'o biserică goală...“ În schița următoare bohemul nostru petrece o noapte la un prieten bețiv din capul orașului, iar cuprinsul unei case de bețiv, rustic, banal, disgrațios este prins cu putere deosebită de zugrăvire. Acelaș subiect îl repetă d-l Dragoslav cu vădită predilecție în alte două schițe, în „La mäsă la un prieten“ și în „Ca să-mi deie și-o cafea“, în cari revin aceleași scene de mizerie socială, aceiași bărbați și femei, căzuți în stare de semi-tâmpire prin brutalitatea obiceiurilor și prin vitregimea vieții zilnice. În aceeaș lume și cu aceeaș ironie amară ne transpune apoi în alte bucăți, în cari tratează cu deosebire vieța funcționarilor de poliție, a comisarilor și sub-comisarilor de mahala, cu „secțiile“, la cari se bea atât de mult și se fac glume așa de banale. Micii slujbași, cari își beau „aperitivele“ într'o cărciumă povărnită și sosind acasă, se ceartă cu onorabilele lor jumătăți, sunt iarăș fiindte, cari inspiră pe nepretențiosul nostru prozator la câteva improvizări. În toate aceste pagini posomorite, evocătoare de icoane și stări inferioare, apare câteo clipă mai senină. În două bucăți și anume în „Sticla cu vin“ și în „Spovedanie“ d-l Dragoslav ne desvălește un colț mai duos din propriu-i suflet, cu părți de o unică năivitate și stângăcie, cu un fel de sentiment de dragoste

foarte ciudat exprimat și de o foarte simpatică timiditate. Călătoria aceea în tren către Frăsineni, în compania unei d-șoare institutoare și nehotărârea buimacă a îndrăgîtilui de a-și face datoria, e o notă distinsă în acest volum.

Neapărat, nu se poate contesta, că frumuseți de amănunt se găsesc și în acest volum al d-lui Dragoslav. Monotonia subiectelor însă și lipsa de a putea aprofunda măcar unul din caracterele sale, sau de a da temelor tratate o desăvârșire artistică mai vizibilă și o vervă mai plină de temperament în părțile glumețe, ne fac să credem că tăria acestui talent nu este complet redată în aceste schițe. Volumul este intitulat „Nuvele“ prin exagerare.

II. Chendi.

⊗

Sextil Pușcariu: „Zur Rekonstruktion des Ur-rumänischen“. Sonderabdruck aus der Festschrift Meyer Lübke I. Halle a. S. M. Niemeyer. 1910.

În această recentă lucrare a sa d-l Sextil Pușcariu supune unei analize nouă chestiunea atât de mult discutată a locului, unde, și a timpului, când s'a format limba românească străveche

Cu un vast aparat de cercetare filologică examinează erorile metodice ale istoricilor și filologilor, cari au emis diferite teorii sau ipoteze în această chestiune de importanță primordială pentru istoria națiunii și limbii române. D-l Pușcariu nu urmărește scopul de a construi prin această lucrare a sa o nouă teorie, ci mai mult de a îndrepta erorile vechilor teorii și de a clătina încâtva temeliele șubrede și puțin rezistente ale unora dintre ele.

Astfel d-l Pușcariu arată, că este o greșeală în felul cum s'a pus până acum chestiunea, că limba română s'ar fi format sau numai în Nordul sau numai în Sudul Dunării. Prin comparația celor 4 dialecte ale limbii române (daco-, macedo-, isto- și megleno-român) culegându-se elementele lexicale comune, se poate dobândi o imagine a limbei române-străvechi. Fiind asemănările între cele 4 dialecte destul de mari și însemnate, după părerea d-lui Pușcariu e imposibil a nu admite un teritor comun, locuit de poporul român înainte de desfacerea limbii lui în dialecte.

În punctul acesta se deosebește d-l Pușcariu de d-l Iorga, care în a sa „Geschichte des rumänischen Volkes“ a făcut încercarea de a prezintă dialectele daco- și macedo-române ca două limbi deosebite, deși în raport de apropiată înrudire una cu alta.

Examinând mai amănunțit teoria d-lui Onciul, care susține și probează continuitatea Românilor în nordul Dunării, dar atribuie importanță mai mare, decât alți istoriografi ai noștri, și Românilor dela sud, cercând chiar să explice prin o admigrațiune, ce s'ar fi întâmplat în secolul al IX-lea dela Sud la Nord, anumite fenomene limbistice comune dialectelor daco-și macedoromâne, d-l Pușcariu constată, că această teorie nu se poate sprijini cu argumente filologice hotărâtoare, dupăcum nu se poate nici aceea a d-lui

Ovidiu Densușianu, care n'a făcut decât să repeteze ceea ce a spus d-l Onciul.

Din punct de vedere metodic, — spune d-l P., nu e corect a susține; că patria străveche a Românilor ar fi fost în Sudul Dunării, numai fiindcă în limba lor se pot arăta unele influențe albaneze și fiindcă Albanezii locuiesc astăzi în Sudul Dunării. Deoarece nu se știe aproape nimic sigur despre originea Albanezilor nici despre așezările lor în cursul veacurilor de mijloc, cu aceeaș dreptate se poate afirmă contrarul: Albanezii au fost în vechime așezați în Nordul Dunării, unde limba lor a putut fi influențată de limba străveche, daco-română! Astfel după d-l Pușcariu, e de prisos a recurge la ajutorul teoriei cu admigrațiunea din Sud, când elementele limbistice comune s'ar putea explica cu mai multă probabilitate, tocmai în mod invers.

Spre a supune rezultatul cercetărilor sale filologice și unei controle istorice serioase, d-l Pușcariu s'a adresat profesorului dela universitatea din București, d-lui V. Pârvan, care i-a confirmat acest rezultat comunicându-i, că după convingerea științifică a D-sale și Albanezii au fost așezați mai întâiu în Nordul Dunării, de unde s'au tras în mod pacinic și pe neobservate spre Sud, în răstimpul dela sec. III.—VI.

În felul acesta problemei despre formațiunea limbii și poporului român i se dă o nouă direcțiune de cercetare, din care, după studii serioase și argumentări temeinice, va rezultă probabil o soluțiune mai multămitoare și mai apropiată de adevăr.

I. L.

⊗

Dr. Ilie Gherghel: „Zur Frage der Urheimat der Rumänen“. Wien, Gerold & Co. 1910.

D-l Ilie Gherghel, discută aceeaș problemă ajungând, mai ales pe baza cercetărilor lui Hasdeu și Jung — la rezultatele cărora mai adaugă și D-sa unele considerațiuni istorice și filologice — la încheierea, că patria străveche a Românilor a fost în Nordul Dunării și că teoria d-lui Onciul cu admigrațiunea din Sud nu se poate susține. D-l Ilie Gherghel arată în câteva locuri, că Rösler are obiceiul să citeze în mod greșit cronicarii bizantini, și pare a împărtași părerea lui Hasdeu, că Albanezii de azi sunt urmașii triburilor trace: Costoboci, Carpi și Bessi, cari pe timpul împăraților Aurelian și Diocletian au trecut din Dacia în Sudul Dunării. D-l Gherghel pare ceva cam pornit contra d-lui Onciul, ale cărui argumentări le numește într'un loc „Un-gereimtheiten“ (pag. 20). Iar despre întreagă teoria admigrațiunii, pe care d-l Pușcariu o consideră în lucrarea sa (pag. 52) drept „geistreiche Theorie“, d-l Gherghel afirmă, că a fost riscată și infructuoasă (pag. 23: „Mithin entfällt auch die Grundlage für die sogenannte Onciul'sche Theorie, die eigentlich zu lange einen Zustand des Friedens, aber auch der Unfruchtbarkeit in der einst vielumstrittenen Rumänenfrage zeitigte“).

I. L.

Cronică.

Cea mai națională tovărășie. Apostolul mișcării cooperative dela noi, dl V. C. Osvadă, în foaia sa „Tovărășia“ a făcut propunerea să se înființeze o mare tovărășie pentru producțiunea și valorizarea țesăturilor și cusăturilor românești.

Nu vrem să lăsăm nerelevantă această propunere, pe care o găsim de cea mai mare importanță și care nu e tocmai greu de realizat.

În vremea din urmă arta noastră poporală a trezit un interes viu nu numai la noi ci și în străinătate. Frumosele combinații de figuri, discreția și eleganța colorilor, fineța executării și bogăția motivelor din arta noastră țărănească sunt adevărate comori de artă decorativă. Ele nu-și așteaptă decât maeștri, cari să le dea o aplicație întinsă. Unii dintre străini au și început să exploateze frumusețea motivelor românești, făcându-și un frumos venit din munca țărancii noastre. Există mai multe întreprinderi ungurești, cari umplu piețele din Austria, Germania și Anglia cu fel și fel de țesături românești. Și la noi s'a făcut un început frumos. Avem două ateliere de industrie casnică, unul în Sibiu și altul în Orăștie, cari au executat lucrări de toată frumusețea. Dar în lipsa mijloacelor materiale și în lipsa debușeurilor din străinătate ele sunt silite să lucreze în mic. De aceea înaintează cu greu.

Propunerea d-lui Osvadă e venită deci la timp. Prin asocierea forțelor noi credem că în scurtă vreme industria noastră casnică poate lua un avânt neașteptat și nevisat de nimeni. Realizarea propunerii ne pare ușoară, fiindcă avem o organizație care trebuie numai consolidată, centralizată și lăpătată. Sunt reuniunile femeilor noastre din diferite centre. Aceste reuniuni se pot transformă cu ușurință în întreprinderi comerciale pe baze cooperative, înscirind ca membre ale reuniunilor pe toate femeile, doamne și țărănce, cari vor plăti o anumită cvotă. În părțile, unde nu sunt asemenea reuniuni se pot cu ușurință înființa. Fiecare reuniune ar susține un atelier, care ar primi comanda și care ar executa în atelier cu ajutorul țărancilor mai iscusite lucrările mai fine și mai grele, iar restul lucrărilor l-ar împărți țărancilor la sate. Astfel s'ar putea comercializa chiar și portul țărănesc și prin urmare în multe părți s'ar putea și salva. Reuniunile ar avea o federală sau mai multe federale cu o centrală, cari ar îngriji partea artistică și comercială a industriei casnice. Noi accentuăm în deosebi partea artistică, care e hotărâtoare pentru întreaga întreprindere. Pentru a reuși pe deplin bineînțeles că la început vor trebui învinse mai multe greutăți. Înainte de toate trebuie colectat materialul. Începutul e făcut, iar continuarea, mai ales dacă se va face în legătură cu „Muzeul Asociațiunii“, nu e tocmai grea. Scriitorul acestor rânduri într'o singură excursie de zece zile a adunat aproape 300 de motive cu totul necunoscute până acum. Materialul adunat va trebui, rând pe rând, publicat în ediții ieftine, ceea ce iarăși se poate face

prin mijlocirea „Asociațiunii“. Pentru toate lucrările de acest soi și pentru compoziții de modele noi va trebui angajat un pictor, care să stea exclusiv în serviciul tovărășiilor pentru industria casnică.

Lată cum ne închipuim noi realizarea propunerii d-lui Osvadă. Într'o conferință prealabilă a delegaților reuniunilor noastre de femei s'ar putea stabili întreg programul de activitate. Cele două ateliere existente sunt chemate să iee inițiativa. (Codru.)

8

Paul Heyse. Premiul Nobel pentru lucrări literare a fost decernat la sfârșitul anului trecut scriitorului german Heyse. P. Heyse este o personalitate, care aparține deja istoriei literaturii, cu toate că scrie și acum, din când în când, cu putere juvenilă. — Prin anii 1880 a fost atacat cu multă vehemență, de cele mai multe ori neîndreptățită, din partea tinerilor iconoclaști ai timpului, din partea aderenților naturalismului cras, care eră la modă. Ce nu le cădea bine elevilor lui Zola? Frumusețea formei o desprețuiau, fantazia o țineau în lanțuri, adâncirea psihologică eră un lucru — de cele mai multe ori — neînțeles pentru ei. Toate calitățile acestea le avea Heyse, unele mai pronunțate, altele mai puțin pronunțate. — Lupta a trecut: din Heyse vor rămânea câteva nuvele și volume de traduceri frumoase. Nuvelele lui se disting printr'o eleganță de formă, câteodată, excesivă. Un arbiter elegantiarum al condeiului de multe ori, ceea ce este firesc să nu fie pe plac realiștilor. Din cauza acestui „odi profanum vulgus“, care se prefăcea de cele mai multeori chiar într'o abandonare a sentimentelor proprii. Scrierile lui au uneori ceva glacial și ceva manierat și ceva prețios. Simțesti lipsa spontaneității autorului sub scâpărările de spirit sau forma impecabilă. Brandes l-a caracterizat odată bine, asemănându-l cu un sculptor, care din mulțimea de forme scoate în relief contururi, profiluri și caracteristice, cari îl țintuiesc locului, de dragul formelor frumoase.

Are predilecție pentru descrierea vieții din Italia, pe lângă descrieri minunate din viața Germanilor din Sudul-Germaniei.

Într'un timp când nuvela germană eră în decadență, a tipărit o serie de volume: „Deutscher Novellenschatz“ (Comoara de nuvele germane, 24 vol.), în care a publicat o mulțime de nuvele de seamă, având marele dar, de a se ști desbrăcă de invidia personală și de a pregăti cărarea și pentru alți scriitori talentați. Colecția a avut un succes hotărâtor pentru beletristica germană. (A fost tipărită în colaborare cu scriitorul Hermann Kurz.) I-a urmat alte două serii — 14 vol. de nuvele din literaturile streine și 24 vol. de nuvele germane. În colecțiile acestea au primit botezul de sânge câțiva scriitori talentați, între alții și Maria de Ebner-Eschenbach.

Nuvelele lui mai cunoscute sunt: „l'Arrabiatta“,

„Fata din Treppi“, „Portretul mamei“, „Călătoria după noroc“, „Cuvinte, cari nu se uită“, „Norocul din Rothenburg“, „Credincios până la moarte“, „Iorinda“, „Doi prizonieri“ și multe altele, căci Heyse a scris peste 100 de nuvele.

În 1910 a împlinit 70 de ani de viață. Premiarea lui se poate considera ca o recompensă pentru întreaga lui activitate.

S'a încercat și pe terenul dramatic, dar fără să aibă succese mai trainice. „Maria din Magdala“ (1899) a avut să se lupte cu censura, celelalte piese, deși au unele calități, nu s'au putut menține pe scenă.

În romane a lovit de multe ori în potrivnicii săi (mai cunoscute: „Copiii lumii“ și „În paradis“) urmărind tendințe cu acelaș spirit de grandezza, deși cochetează mult cu tema exotică, predilectă contrariilor săi moderni.

Traducerile sale din Leopardi, Giusti, A. Negri, G. Carducci se disting printr'o formă desăvârșită. Un spirit de adaptare aristocratic. În școala lui a umblat traducătorul de astăzi al lui Molière și Rostand, Ludovic Fulda, autorul „Prostului“. Aceeaș cale, școala italiană, a avut-o și Richard Voss, talentatul novelist german, din care e tradusă și la noi o nuvelă. (Insula morților, trad. de Andreiu Bărsăneanu).

Cetitorii români pot să-și dea părerea despre talentul lui Heyse, cetind nuvela „Doi prizonieri“, care a apărut de curând în „biblioteca Lumina“ Nr. 4 (numărul 30 bani). Nu pot judeca valoarea traducerii, fiindcă n'am citit-o¹⁾.

Alte traduceri nu cunosc. (Dr. H. P.-P.)

✽

Conferența literară dela Oradea-mare. Zilele de 25 și 26 Decembrie 1910 au fost de o deosebită importanță pentru oaspeții aleși, cari s'au întrunit din toate colțurile provinciei bisericești unite, în strălucitul palat al P. S. Episcop Dr. Demetriu Radu. A fost un prilej de a se întâlni oameni, cari nu se cunoșteau decât după nume, de a se schimbă idei, de a se împrietenii cu toții, în vederea aceleiași finte comune: ridicarea nivelului presei și sprijinirea literaturii bisericești, prin un ziar ce se va înființa, prin reviste și broșuri. S'a hotărât înființarea unei societăți literare-culturale, cu menirea de a adună în decursul acestui an capitalul necesar, exmițându-se și o comisie pentru elaborarea statutelor. Conferența a fost prezidată de P. S. L. Episcopul de Oradea și cel dela Lugoj, cari au condus desbaterile cu multă înțelepciune și cu recunoscuta vervă oratică. În discuțiile ce s'au încins, s'a remarcat îndeosebi necesitatea de a sprijini presa bisericească și ridicarea ei la un nivel corăspunzător, conform cerințelor vremii.

Desigur situația preoțimii noastre s'a schimbat așa de mult înspre bine, încât sprijinirea literaturii este azi pentru clerul nostru mai mult ca un simplu obligament moral. Se cetește puțin în familiile preoților noștri și nu sunt chiar excepționale cazurile, când nu se cetește decât literatură străină. Și, în părțile mai

mărginașe — spre Nord-Est — nu s'ar putea spune despre toți, că ar vorbi o românească destul de acceptabilă...

Conferența dela Oradea-mare e cel dintâiu pas concret pentru realizarea unei activități, ce nu mai putea întârzi. În amestecul de brâne roșii și reverenzi tivite cu violet, câteva brâne negre stau cu sfială, în colțul drept al mesei bogate și P. S. Episcop Radu — în larga-i marinime — n'a uitat să inchine un păhar și în sănătatea acestor tineri, pe cari i-a numit cu epitetul la ordinea zilei: „oțeliți“. Le-a cerut sprijinul în marea muncă culturală, unde clerul trebuie să-și facă și el datoria de onoare.

Am părăsit, cu foarte bune impresii strălucitul palat din Oradea, unde s'a pus temeliala unei activități culturale, ale cărei roade sperăm să le vedem în curând. (Al. C.)

✽

Traduceri bune din nemțește. Vorbind de poeziile fără număr ale scriitorilor mai noi și văzând multe probe de forme frumoase în atâtea alcătuirii poetice, mai adeseori am avut ocazia să ne facem întrebarea: de ce oare tinerii noștri autori de versuri, cari de obicei nu dispun de un puternic fond de originalitate, nu-și întrebunțează calitățile lor de formă făcând traduceri bune din limbi străine? Limba noastră, cu formele stilistice, a făcut progrese literare enorme, a devenit bogată și mlădioasă și este atât de potrivită pentru a redă astăzi capo-d'operele celei mai rafinate literaturi din Occident și cu toate astea atâtea diletanți se mărginesc la producțiuni submediocre, în loc de a se face folositori prin o serie de traduceri din autorii cei mai de seamă ai literaturii universale. La noi în Ungaria se cetește puțin franțuzește, la frații din Regat și mai puțin nemțește, așa că atâtea comori ale celor două popoare culte ne rămân închise pentru prea multă vreme și ne împiedecă astfel ajungerea la acelaș nivel de orientare, la care sunt popoarele cu râvna cuvenită pentru cunoașterea literaturilor străine.

Ne gândim la acestea toate, primind din București o broșură — desigur prea mică și prea redusă, pentru a i se da importanța unui eveniment literar — o broșură cu traduceri de versuri din câțiva autori germani, printre cari Goethe, Schiller, Lessing, Heine și Lenau, făcute cu destulă îngrijire de un tânăr necunoscut, care iscălește B. Nemțeanu. Traducerile aceste, firește, sunt făcute la întâmplare, dar toate la un loc constituie o lectură destul de curentă. Elegiile romane ale lui Goethe, balada „Scufundătorul“ a lui Schiller sunt desigur grele probleme pentru un traducător și oricine ar fi autorul tălmăcitor, trebuie să recunoaștem calitățile lui. Ne place că în versurile lirice traduse nu rămâne banal ca cei mai mulți dintre traducători ci ne evocă farmecul originalului, ca de pildă în „Pastelul marin“ al lui Goethe. Și ne bucurăm, că după atâtea inși (bine înțeles afară de St. O. Iosif!) câți au tradus în batjocură pe Heine, s'a mai găsit unul, care să nimerescă și pe românește măcar în parte tonul acela șăgalnic din cântecele lui răsfățate:

¹⁾ Nu s'a trimis nici Redacției.

*Pășesc printre flori, — și ca ele
Eu simt cum încep să 'nfloresc;
Pășesc ca prin vis și ca 'n vise
La fiecă pas șovăesc.*

*O, ține-mă bine, iubito,
De dragoste-s beat, ca de vin
Și-s gata să cad la picioare
Și parcul de lume e plin...*

După toate aparențele d-l B. Nemțeanu e tânăr și e la începutul activității sale și, de nu ne înșelăm, nu este nici Român. Oricum însă calitățile descoperite în probele aduse în această broșură, ne îndeamnă să-l indicăm editorilor, ca pe un folositor traducător de versuri germane.

✽

† „Convorbiri critice“. Ni se scrie din București, că revista „Convorbiri critice“ a profesorului Mihail Dragomirescu încetează. De fapt ea murise de mai nainte, căci în realitate, în timpul din urmă, dedea probe de lipsă totală de viață. Articole lungi și apariții cu intermitențe sunt totdeauna semne critice, că vremuri grele se apropie. Colaboratorii revistei făceau infidelități maiestruului și treceau pe față în tabăra vechilor „Convorbiri literare“. Cuiul d-lui Dragomirescu se umplea el mereu de alți pui golășei, de alți colaboratori începători, dar vai! puii n'aveau aripi și la cea dintâi încercare de zbor, cădeau în neantul acesta de deșertăciuni și se prăvăliau peste râpă. Și a venit o vreme când bunul acesta părinte al tuturor copiilor literaturii române n'a mai voit să ofere bogatele ceaiuri de Luni, nici pâne cu unt, nici pesmet pentru câte o poezie și atunci golul s'a făcut pe îndelete și coloanele au rămas pustii și vântul a venit să spulbere toată vorbăria vânturată.

Bietul d-l Dragomirescu! Pășania d-sale cu ceaiul și cu băieții ademeniți cu pesmeți, ne amintește o anecdotă recentă. Cică un misionar catolic, plecând să încreștineze pe Americani, a găsit, ca cel mai bun mijloc de a ademini lumea să vină la biserică, e tocmai tutunul. Și împărțea cu drag tutun în fiecare Duminecă și alergau Americanii la biserică și cântau „aleluia“ în fiecare Duminecă. Dar vremea trecu, tutunul se sfârși, misionarul nu mai avea ce să împartă și într-o Duminecă se pomeni, că nici picior de American nu-i mai calcă în biserică. Desperat el chemă pe credincioși să vină și să cânte „aleluia“ și să se închine la altarul Domnului. Dar americanii plini de ironie răspunseră:

— „Nix tobac... nix haleluia!“

Fără tutun n'au mai cântat haleluia și fără ceai și pesmet cine să-i mai cetească versuri acestui fenomenal misionar estetic? Iată, o fatalitate ca oricare alta! Se duc atâtea reviste în magazinul de vechituri, rămânând pradă moliilor și dascălilor cântăritori. Mai eră loc acolo și pentru „Convorbiri critice“!

✽

Mecanica socială. Acesta este titlul unei lucrări de sociologie în limba franceză a d-lui ministru Spiru Haret. Un adversar politic al d-sale, d-l C. Rădulescu-

Motru, scrie următoarele despre această carte: „Mecanica sociale poate fi trecută printre cele mai merituose încercări ce s'au făcut în timpul din urmă în scopul de a constitui o metodă sigură în știința sociologiei. D-l Spiru Haret are încrederea că prin aplicarea matematicii la sociologie, cunoștințele sociologice, dacă nu se vor înmulți, se vor preciza, însă, și se vor sistematiza mai bine. Rezultatele obținute după urma aplicării matematicii la câteva alte științe experimentale întăresc cu desăvârșire încercarea d-lui Haret. Fizica, chimia și chiar biologia au tras multe foloase din subsumarea lor adevărilor abstracte matematice. În timpul din urmă la aceste științe s'a adăugat și economia politică. În principiu nu este nici o obiecțiune de făcut. În fapt, însă, toți aceia, cari au voit să aplice matematica la fenomenele sociale s'au izbit de marea complexitate a acestor din urmă fenomene. Fenomenele sociale sunt nu numai complexe, dar adeseori, prin faptul că ele implică ereditatea, sunt cu neputință a fi izolate unele de altele. Și fără această izolare nu se poate face aplicarea matematică.“

D-l Spiru Haret își dă perfect de bine seama de greutatea întreprinderii. Împrumutând cuvintele lui Emile Picard, dânsul zice în introducere: „Aceste speranțe sunt poate himerice. Pe terenul mișcător al vieții, unde figurează un număr enorm de variabile, este poate cu neputință să formăm ecuațiuni funcționale pentru anumite stări mijlocii, cari să aibă apoi rolul ecuațiilor diferențiale din fizica matematică. Dar, dacă filozoful poate face rezerve, nu este nici un pericol ca matematicianul să abandoneze vederile lui îndrăznețe, cari îl împing într-o direcțiune fecundă.“

În lucrarea d-lui Haret se găesc mai multe părți originale și interesante, cari ar merita să fie cunoscute și la noi.

De încheiere subscriem și noi exclamațiunea d-lui Rădulescu-Motru:

„Cine ar fi crezut, că în mijlocul sbuciumărilor politice petrecute între anii 1907—1910 în România, să se găsească un gânditor care să fie una și aceeaș persoană cu omul politic cel mai amestecat în aceste sbuciumări politice, — un gânditor care să găsească timpul să se reculegă și să scrie, fără ură și părtinire, o Mecanică socială?!“

✽

Știri din Bucovina. Discursul d-lui prof. univ. Dr. Mathias Friedwagner. Cu prilejul inaugurării noului an universitar (Vineri, 9 Dec. a. tr.) profesorul pentru limbile romanice, d-l Dr. Mathias Friedwagner — marele filoromân — a ținut, în calitatea sa de rector magnific, un discurs festiv despre „Poezia populară la Românii bucovineni“. În cei 35 de ani, de când există universitatea din Cernăuț, d-l Friedwagner este primul rector, care s'a gândit și la noi, Românii. D-sa este cunoscut de mult ca unul dintre puținii străini, cari se interesează cu dragoste de limba și literatura noastră. Acum, stând în fruntea comisiei bucovinene pentru colectarea poeziei și muzicii populare — pornită în toată Austria la inițiativa

ministerului cultelor și al instrucțiunii — a avut prilejul să cunoască mai bine decât oricând comorile poetice, ascunse în cântecele noastre populare.

Dăm discursul d-sale în rezumat:

Poeziei populare române nu i s'a dat interesul și atenția cuvenită. În Bucovina e de remarcă colecția regretatului folclorist S. Fl. Marian, afară de care nu e aproape nici o lucrare mai însemnată pe acest teren. În felul acesta comoara poeziei populare a fost dată uitării. Multe cântece frumoase din vremurile bătrâne s'au și pierdut, cele nouă rămân necunoscute. Își câștigă deci un mare merit ministerul cultelor și al instrucțiunii prin faptul, că a dispus colectarea și edarea poeziei și muzicii populare. Urmându-se acestui imbold s'au colectat până acum în Bucovina mai mult de 10.000 de texte și peste 1500 de melodii. La colecțiile textelor s'au distins îndeosebi părintele Dim. Dan (Straja), apoi avocatul Dr. T. Bocancea (Câmpulung), învățătorii Vasile Huțan (Dorna), I. Bolocan și T. Simionovici (Vicov), studenții Hrinco, Lițu, Tomiac ș. a. La colectarea mai anevoioasă a melodiilor au excelat d-nii: Al. Voievidca, învățător (Boian), cel mai harnic colectator, și Victor Vasiloschi, judecător î. p. (Cernăuț), apoi d-nii: Burduhos, Morariu și Procopovici, profesori (Suceava), Is. Ieșan (Bihaci) ș. a.

D-l prof. Friedwagner face apoi o scurtă analiză a poeziei populare române:

Ritmul e de obicei troheic, rimându-se tot câte 2 sau 3 șire; versul are de regulă 3 sau 4 picioare.

O pildă:

Două fete frumoșele
Mi-au luat mințile mele,
Una 'naltă și subțire
Și la trup făcută bine...

Intonarea e după tipul: „Frunză verde peliniță...“ totuș nu e totdeauna regulată, mai cu seamă în cântece:

Cine-a făcut dragostile
Fie-i trupul ca florile.

În cântecele aceste se oglindește întreaga fire a țaranului nostru. Românul bucovinean apare mai blând, nu aprins ca în alte părți. Suferințele trecutului, durerile prezentului află o strălucită interpretare în „doină“:

Cine-a zis doina, doinița,
Arsă i-a mai fost gurița!

Patima aprinsă e mai rară. Un popor, ce iubește atât de mult, nu mai are loc în inima sa și pentru ură. Bunătatea iasă pretutindeni la iveală. În „cântecele cătânești“ întâlnești adese soldați, cari plâng, când își aduc aminte de cei de acasă.

Străinătatea o urăște:

Așa-i omu 'ntre străini
Ca și pomul între spini!

Dragostea nenorocită, căsătoria nefericită, fără mângâiere, e adese obiectul cântecelor triste. La logodnă

copila urmează chiar contra voinții sale dorința părinților. În curând însă, aducându-și aminte de flăcăul iubit și părăsit, se vede desamăgită. Pe bărbat îl numește atunci „uritul“.

Legătura Românului cu natura e foarte strânsă. Pentru lună și soare arată chiar o venerare: „sfântă lună“, „sfântu soare“. Deasemenea se vede o dragoste deosebită pentru unele animale. Cucul e solul dragostei. Codrul, pe care-l numește „frate mai mare“, e prietenul intim, căruia-i destăinuiește dorul și jalea. Prutul și Nistrul mai degrabă înghiață de milă pentru durerea omenească, decât de ger. Întreaga natură e antropomorfă.

Pe lângă poezia lirică mai sunt poezii epice, balade, cântece haiducești...

Pentru nunți și joc sunt versuri ocazionale: strigături și chiuituri, adese foarte satirice. —

Sfârșind discursul, d-l Dr. Friedwagner dă cetire unor traduceri germane bune, făcute de d-sa, ale mai multor cântece românești.

* *Soc. muzicală „Armonia“ din Cernăuț* a dat zilele trecute un concert mare și-o reprezentație teatrală. Programa concertului, foarte bine alcătuită și executată cu o precizie uimitoare, e următoarea: 1) F. A. Gaevvert: „Îngerul și fecioara“ (cor mixt). 2) F. Schubert: „Rugăciunea“ (cor mixt cu soli). 3) G. Dima: „Cu trupul lui Hristos“ (cor bărb. cu solo la bariton), E. Caudella: „Dochia“, baladă (solo tenor cu acomp. la pian). 4) G. Dima: „Copilă tinerică“ (cor mixt). 5) E. Mandicevski: „Toarce, puică, toarce“ (cor mixt). 6) „Hora Severinului“ (cor mixt), E. Caudella: „Sergentul“, baladă (solo bariton cu acomp. la pian). 7) G. Dima: „La mijloc de codru des“ (cor mixt). 8) G. Horhocea și Dr. C. Popa-Radu: „Foaie verde“ și „Auzit-am auzit“ (cor mixt cu acomp. la pian). 9) E. Mandicevski: „Lăcrimioare“ (cor mixt cu acomp. la pian). 10) E. Caudella: „Pohod na Sybir“ (cor mixt cu solo de tenor și acomp. la pian). Cu prilejul acestui concert am făcut, însă, o regretabilă constatare: publicul român din Cernăuț s'a arătat foarte indiferent: în sala spațioasă a „societății filarmonice“ au fost de față abia 50 de persoane, dintre cari cea mai mare parte studenți, elevi și eleve.

Reprezentația teatrală, însă, a reușit bine. Sala eră ticsită, fapt, care ne face să credem, că publicul român cernăuțean e mai doritor de teatru românesc, decât de alte prestațiuni artistice, cari se repetă mai adeseori, fără a fi toate la înălțime. — S'au jucat piesele „Ea e nebună“, dramă în două acte de Melesville, traducere din franțuzește, și „Jertfa“, dramă într'un act de Ion G. Miculescu. Cea dintâiu n'a plăcut. A fost o alegere nu prea norocoasă. În schimb, cu atâta mai splendid a fost efectul „Jertfei“ lui Miculescu. A excelat d-na Aglaia Onciul, în rolul nenorocitei mirese a lui Ștefan.

„Armonia“ pregătește acum alte piese teatrale. Se va jucă sau „O scrisoare pierdută“ de Caragiale, sau se va da o operetă de E. Caudella.

* *Cursuri universitare pentru popor*. La Suceava a deschis d-l prof. univ. Dr. Sextil Pușcariu (11

Decembrie, 1910), ciclul de cursuri aranjate de „comisia cursurilor universitare pentru popor”. D-sa a vorbit despre „Schițe din istoria literaturii române în jumătatea întâia a secolului al XIX-lea”. Public destul de numeros, putea fi, însă, și mai numeros. Cu un interes deosebit a fost ascultată conferința d-lui Pușcariu. D-sa a făgăduit să mai revie la Suceava cu o altă conferință. Ar fi surprinzătoare vestea, că d-l Pușcariu se duce și în celelalte orașe, uitate, ale Bucovinei, ținând cursuri de felul acesta.

Al doilea conferențiar pentru Suceava va fi probabil rectorul universității din Cernăuț, d-l Dr. M. Friedwagner.

* *Studentul I. E. Toronțiu* a edat o serie de cărți poștale (10 bani bucata) cu chipurile câtorva bărbați mari ai neamului nostru: 1) Const. Morariu, prof. de teologie la Cernăuț (1835—1875). 2) Vasile Iancovici, prof. de teol. (1806—1866). 3) Vasile Cocârta (1836—1894). 4) N. F. Negruțiu (1848—1890). 5) Ștefan Ștefureac, prof. (1845—1893). 6) G. de Popovici (1824—1898). 7) Dim. de Costin (1853—1902). 8) S. Fl. Marian (1847—1907). 9) E. Hormuzachi (1812—1874). 10) Tudor cav. de Flondor (1862—1908). 11) Mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici. 12) Delavrancea. 13) Părinții „Școalei Române” din Suceava. 14) I. Agârbiceanu. 15) Alex. Mocioni. 16) Dr. Augustin Bunea. E o faptă foarte bună, care merită toată incurajarea.

* „Academia” ortodoxă, soc. academică a teologilor români din Cernăuț, a luat laudabila hotărâre de-a edita înainte de Sf. Paști o broșură pentru popor de cuprins religios-moral, istoric și literar, închinată arhimandritului de scaun Miron Calinescu, cu prilejul jubileului său de 50 de ani de preoție. E prea bine cunoscut dorul de muncă serioasă al acestei societăți academice, care nu de mult, sub prezidenția d-lui Cotos, a edat un „Almanah” literar foarte bine îngrijit. Se așteaptă cu nerăbdare această broșură făgăduită.

* *O altă hotărâre frumoasă.* „Soc. damelor române” din Suceava într-o ședință din Decembrie a pus la cale aranjarea unei serie de șezători literare, muzicale, declamatorice, teatrale... pentru Duminecile de iarnă. D-nii S. Procopovici, V. Morariu și C. Sorocean își vor da concursul, fapt, care garantează o reușită splendidă a acestor șezători. (B.)

⌘

Grigorescu. În acest număr publicăm două reproduceri heliografate după tablourile lui Grigorescu din colecția Eugeniu Carada. Aceste tablouri sunt din epoca primă a activității lui Grigorescu și anume „Fetița pădurarului” de pe vremea când studiază frumusețile naturii în pădurile de lângă Paris, iar „Ciobanul italian” trebuie să fie zugrăvit în pribegiile lui prin Italia. În amândouă trăește gingășia și seninătatea, care caracterizează pictura maestrului Grigorescu, despre care vom mai avea prilej să vorbim.

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

V. Din „Sihastrul” merită să reținem strofele dela început:

Sus în stânca detunată,
Un sihastru-și are casa;
De bătrân, la brâu i-ajunge
Barba moale ca mătasa.

Ochii spălăciți de zile
De abia-i se văd prin gene
Și cu greu mai caută 'n cartea
Cu foi galbene de vreme.

De n'ar fi concepția și versificația așa de copilăroase, bineînțeles s'ar putea publica în întregime.

I. S. G. Ca o imitație după Heine o putem publica la acest loc:

De mi-ar cunoaște...

De mi-ar cunoaște florile iubirea
Și sbuciumul din inima-mi pribeagă,
Cu mine 'ndurerate ele-ar plânge
Și-ar frânge-atunci durerea mea întreagă.

De-ar ști privighitorile 'n grădină
Cât de 'ntristat și cât de bolnav sunt
De jale 'nvinse 'n faptul inserării
Ar prinde să îngâne-un tainic cânt.

Durerea mea cea fără de hotare
De mi-ar cunoaște-o palidele stele,
S'ar cobori de sus din înălțime
Și-ar stă străjere dorurilor mele.

Dar ele toate nu-mi pot ști durerea...
Ci numai una îmi cunoaște chinul;
Ea singură mi-a sfășiat nădejdea
Și 'n inimă mi-a picurat veninul.

Ch. B. Regretăm foarte mult că nu putem publica cele patru poezii.

St. L. Câmpulung. Se vede că nu cunoașteți țărani, pe cari voiți să-i descrieți. Unde i-ați auzit d-voastră vorbind așa: „Deaceea cred eu, că tu ești prea bun și ai o inimă prea nobilă pentru mine, decât ca să suferi neplăceri din cauza mea”. Așa vorbesc țărancele din Bucovina? Celce descrie vieța țărănească numai fiindcă e la modă, fără să o cunoască, dovedește că nu prea are ce căută în literatură...

Aviz!

Onorații cetitori cari au primit numărul prim și vor primi și pe al doilea se vor consideră abonați ai revistei. Ceice nu doresc să intre în șirul abonaților noștri sunt deci rugați a ne înapoia amândouă numerele.